POHJATUULI

SISÄLTÖ

4 1934

POHJATUULI

Kirjallis-taiteellinen aikakauslehti

Toimisto:
Helsinki . Hallituskatu 17, h. 210 . 35 316

Lehti ilmestyy joka kuukauden 15 ja viimeinen päivä. Tilaushinnat 1/1 vk. 48:—, 1/2 28:—, 1/4 15:—, ulkomaille 75:—. Irtonumerot 4:—. Ilmoitushinnat 1/1 sivu 1000:—, 1/2 550:—, 1/4 350:—, 1/8 200:—

Taloudenhoitaja tavattavissa tiistaisin ja lauantaisin klo 17—20. Puh. 34 395. Rehbinderintie 5—7 B 17.

SISÄLTÖ:

POHJATUULEN

- **seuraavaan numeroon yhdistetään molemmat maaliskuun numerot laajennetuksi pääsiäisnumeroksi ja postitetaan se maaliskuun 20. päiväksi tilaajille.**

POHJATUULI on tulevaisuutta luova sivistyslehti. POHJATUULI kulkee alati selvenevää määrätietoisuutta kohti. POHJATUULI herättää ja valtaa itselleen alati uusia lukijoita. POHJATUULTA täytyy lukea hitaasti, vähän kerrassaan, mutta lukea tarkkaan jokainen kirjoitus, lukea tunteen herkistämänä ja senjälkeen ajatella.

Pohjatuulen asiamiehet!

Pohjatuulen avustajista alkaa muodostua oikea rautarintama. Joukkoon tulee yksi toisensa jälkeen uusia avustajia, jotka eivät pelkää vaikeuksia. Mutta Pohjatuulen asiamiehillä on tällä hetkellä suurempi tehtävä kuin he jaksanevat käsittääkään. Se työ, mitä me olemme aloittaneet, on hidasta ja vaivalloista, mutta se on pohjan perustamistyötä, tulevaisuuden työtä. Toimintaamme tarmoa ja kestävää määrätietoisuutta! Pohjatuuli ei ole maksanut vielä lainkaan edes tekijäpalkkioita. Siksi rohkenemme luottaa, että asiamiehet toimivat innokkaasti asiamiespalkkioiden pienuudesta huolimatta.

HUOM! Pohjatuulen seuraava numero ilmestyy maaliskuun 20 pnä suurikokoisena kaksoisnumerona.

POHJATUULI

Kirjallis-taiteellinen aikakauslehti

Ilmestyy kuukauden 15 ja viimeinen päivä

KALEVALAN PÄIVÄNÄ.

Suomalaisella kirjallisuudella on vuoden kuluttua suuri riemujuhla. Tulee kuluneeksi täysi vuosisata kansalliseepoksemme Kalevalan ilmestymisestä. Mutta onko se oleva koko Suomen kansan yhteinen ilonpäivä, jonka merkitys ymmärretään sekä kaupunkilaisissa kivimuureissa että vaatimattomissa salotölleissä kautta isämme maan?

Kun Kalevala ilmestyi, kulki riemulaine yli koko maan, jokainen isänmaanystävä tunsi, että kehkeytyvä kansallinen kulttuurimme oli saanut voiton, jollaisia saavutetaan vain muutama kansan elinaikana. Toivottiin, että siitä tulisi pyhän innoituksen lähde suomalaiselle runoudelle, kuvaamataiteelle, musiikille. Nimet Leino, Gallén-Kallela, Sibelius viittaavat siihen, että luova taide on Kalevalalle suuressa kiitollisuuden velassa.

Mutta kalevalainen henki ei ole tullut kansallisen kulttuurimme hengeksi siinä määrin kuin odottaisi ja toivoisi. Kalevalan maailmankatsomus, kalevalainen ajatusmaailma ovat jääneet vieraiksi nykyhetken suomalaiselle. Ei kukaan ole sitä julistanut kansallemme. Onko kukaan uhrannut aikaa sen kirkastamiseen itselleen ja muille? Kalevalatutkimus askartelee kansanrunouden synty- ja kehityshistorian parissa. Se pitää tärkeämpänä saada selville, missä joku runosikermä on syntynyt kuin sitä, mitä kansansielu on kyseessäolevalla runoelmalla tahtonut tuoda esiin. Keskustellaan enemmän Väinölän maantieteellisestä asemasta kuin siitä, millaista ajatus- ja tunnemaailmaa Väinölä edustaa. Miksi ei tutkita joukahaispsykologiaa, miksi ei haeta niitä sielullisia lakeja, jotka johtivat Ainon onnetonta, Kullervon kironalaista elämää?

Millä tavalla on nuorisoamme johdettu Kalevalan henkeen? Lailla olisi tullut kieltää Kalevalan käyttäminen oppikirjana niin kauaksi aikaa kuin nykyinen mekaanisrationalistinen kasvatusmetoodi on vallalla, kasvatus, joka tarjoaa herääville nuorille sieluille kiviä leivän asemasta. Nykyinen Kalevalan opetus ei tarkoita sitä, että nuoret johdettaisiin näkemään niitä elämänarvoja, joita kansamme luovan hengen rikkaimpaan tuotteeseen sisältyy, Kalevala merkitsee oppilaille vain ääretöntä joukkoa kuivia tosiasioita, käsitteitä, nimiä, senlisäksi kaiken innostuksen surmaa, kuolettavaa ulkolukua. Samoinkuin raamatun käyttäminen oppikirjana on pyhyyden pilkkaa, samoin on rikollista ottaa kansalliseepoksestamme sen elämää ohjaava luova henki pois. Missä ovat suuret kasvattajat?

Kansallisessa herätystyössä on Kalevala kokonaan syrjäytetty. Ja kuitenkin tarjoaa juuri Kalevala kestävimmät ja voimakkaimmat ihanteet nuorisollemme. Usein kuulee puhuttavan Kalevalan sankareista, mutta kuinka moni on tullut ajatelleeksi. kuinka paljon urhoollisuutta, sankariutta, uhrimieltä todella Kalevalaan sisältyy? Onko kukaan huomannut, että Väinämöinen on suuri, voimakas johtaja, joka nerollaan ohjaa kansansa taistelua pimeyden ja synkkyyden valtakuntaa vastaan?

Kalevala on kansallisen kulttuurielämän voimanlähde, joka ei ole koskaan kuivuva, sillä sen suonet ovat syvällä kansansielun maaperässä. Vasta silloin kuin sieltä hersyvät elämännesteet pääsevät virtaamaan ja rikastuttamaan kansamme elämää, vasta silloin on Suomella huomen. *E. M.*

Vastaava toimittaja: Yrjö Koivukari. Toimitussihteeri: Eino Mikkola.

Tavattavissa k:lo 11—13.

Toimitus ja konttori: Hallituskatu 17, h. 210. Puh. 35 316.

NYKYHETKI MAAILMANHISTORIALLISESSA VALAISTUKSESSA.

Eräässä muutamia vuosia sitten Helsingin Yliopistossa tapahtuneessa väitöstilaisuudessa ilmoitti väitöskirjan tekijä käyttävänsä sivilisaatio-sanaa samassa merkityksessä kuin missä Spengler sitä käyttää. Tällöin kielsi vastaväittäjä mainitsemasta Spenglerin nimeä tieteellisessä keskustelussa.

Tuo itsessään mitätön seikka heittää syvällisen valaistuksen tämänhetkiseen tieteelliseen ajatteluun. Ihmishengen tarvetta päästä selvyyteen olevaisuudesta luullaan voitavan tyydyttää tosiasianäpertelyyn perustuvilla erikoistieteillä, jotka mittaavat, laskevat, toteavat, mutta eivät *näe*. Jos joku on saanut jumalallisen *intuition* lahjan, vieläpä uskaltaa tuoda näkemyksensä esiin *tietona*, lyödään tutkijaan epätieteellisyyden leima, koskapa mikroskooppinen tutkimus voi yksityiskohdissa todistaa »vieläpä selviä väärinkäsityksiäkin». Länsimainen tiede ei ole tämän vuoksi koskaan voinut saavuttaa tietämisen päämäärää, kokonaisuuskäsitystä, sen tuloksina ovat olleet tosiasiataulukot, tilastot. Näin on myöskin historiantutkimus pysynyt täysin vieraana historiaa luovalle nykyisyydelle. Sensijaan on tieteen kieltämä Spengler kyennyt tulkitsemaan sitä maailmanhistoriallista näytelmää, jota nykyinen sukupolvi saa katsella.

Spenglerin historiakäsitys ilmenee hänen uudessa teoksessaan »*Ratkaisun vuosia*» (Jahre der Entscheidung) * täysin samallaisena kuin »Länsimaiden häviö»-teoksessa, jonka ilmestymisestä kulunut aika, vain hiukan toistakymmentä vuotta, on ehtinyt osoittaa hänen käsityksensä tämän hetken historiasta monessa suhteessa oikeaksi. Spengler ei hyväksy mitään teorioita tai romanttisia käsityksiä maailmanhistorian tarkoitusperistä ja ihmisluonnon hyvyydestä. Hänelle on koko maailmanhistoria toisiaan vastaavien organisminkaltaisten suurten kulttuurien morfologiaa. Me olemme joutuneet elämään länsimaisen eli, kuten Spengler sitä nimittää, faustisen kulttuurin loppuaikaa, sivilisaatio-kautta, jolloin luovan kulttuurin mahdollisuudet ovat tyhjennetyt. Vain taloustieteellä ja politiikalla katsoo Spengler vielä olevan merkitystä. Kaikki turhat haihattelut on sentähden jätettävä, on kokonaan käännyttävä niihin kulttuurimuotoihin, joita vielä voidaan kehittää. Nykyisestä sekavasta länsimaisen kulttuurin kohtalonajasta on Spenglerillä paljon sanottavaa.

Spengler näkee yhteiskunnassa vain yhden tosiasiallisen vastakohtaisuuden, eron *ylhäisen* ja *alhaisen*, ylämaailman ja alamaailman välillä. Ylämaailmalla tarkoittaa hän määrättyä elämänmuotoa, joka *peritään* sukupolvesta sukupolveen. Sen moraalisen pohjan muodostaa *kunnia* ja edesvastuuntunne yhteiskunnallisen aseman johdosta. Sen viisaus on vuosisatojen aikana hankittua talonpoikaisviisautta, sen ulkonaisen elämän muodot määrää *traditio*. Sen voimakas *itsetunto* perustuu tietoisuuteen omista sisäisistä ja ulkonaisista kyvyistä. Ennen kaikkea on ylämaailmalle tunnusmerkillistä omistaminen, *omaisuus* ei ulkonaisessa, kvantitatiivisessa mielessä, vaan itsensä valaminen siihen, eräänlainen persoonan laajentaminen. Vain omaisuuteen perustuen voi kulttuuri Spenglerin mukaan kehittyä ja saavuttaa korkeimman kukoistuksensa.

Tällainen ylämaailman luoma kulttuuri vallitsi länsimailla ensimmäisen vuosituhannen paikkeilta alkaen aina Ranskan suureen vallankumoukseen asti. Siitä alkaa yhä jatkuva laskukausi ja vähitellen tapahtuva sivistysmuotojen häviäminen. Vanha kulttuuriaines on hävinnyt vallankumouksen kuohuissa, pinnalle nousevat rahaa ja virkoja, edustuspaikkoja havittelevat ammattipoliitikot, jotka herättävät alamaailmassa kateuden, vihan ja ahneuden tunteet. Alamaailman muodostavat tavalla tai toisella elämässä epäonnistuneet yksilöt, joiden ainoana haluna on kostaa omasta puolestaan niille, jotka ovat heitä parempia ja voimakkaampia. Tunteettoman älyn ohjaamat rationalistit keksivät *tasa-arvoisuuden* luonnottoman aatteen. Koska on mahdotonta nostaa yhteiskunnan pohjasakkaa kulttuuriyhteisön tasalle, jää ainoaksi mahdollisuudeksi vetää ylämaailma alas sen tasolle. Tasa-arvoisuuden luominen saattaa näinollen tapahtua vain *hävityksen* kautta. Syntyy *liberalistinen* ajattelutapa, joka hyväksyy kaikkia muotoja ja tapoja vailla olevan elämän. Puhutaan kauniisti vapaudesta, mutta käytetään sitä anarkistiseen ja nihilistiseen uskonnon ja kaiken perityn hävittämiseen. Otetaan käytäntöön *sanomalehti* kiihoitusvälineenä. Luodaan *parlamentarismi*, jonka avulla ahnaat puoluejohtajat koettavat pitää vallan käsissään.

Mutta tämä ei vielä riitä. Jotta saataisiin tämä

* Oswald Spengler, Ratkaisun vuosia. Suomentanut Erik Ahlman. 228 s. Otava 1934. — Käännöstyö on tehty taidolla ja huolella. Siv. 213 on häiritsevä painovirhe: Porfirio Wiaz p.o. Porfirio Diaz.

kaikki itsekkyys ja saasta peitetyksi kauniin vaipan alle, muodostetaan erikoinen *proletäärikultti*, ruvetaan palvomaan työmiestä. Tällä tavalla saadaan suuret laumat vedetyiksi taisteluun ilman että kukaan huomaa, kuinka alentavaa juuri työmiehelle on tällainen erikoiskorostus, työväestön erottaminen muista ihmisistä. Työläisistä muodostetaan etuoikeutettu sääty, jonka edut on turvattava vaikkapa kokonaisuuden kustannuksella.

Ja mikä on tästä ollut seurauksena? Proletariaatin johtajat, jotka ovat demoralisoineet työläisjoukot ja tehneet heistä alamaailmaa, ovat aikaansaaneet koko talouselämän romahduksen. Kun työläisestä on tehty jumala, on hänen palkastaan samalla tehty talouselämän luonnollisesta ilmiöstä, kannattavaisuudesta, riippumaton suure. Paitsi sitä sekasortoa, mikä on valkoisten kansojen oloissa täten syntynyt, on itsekkäiden sosialistijohtajien kumoustyöstä mahdollisesti oleva vielä paljon kaameampia seurauksia.

Teknillisen kulttuurin saavuttaessa yhä korkeamman tason kasvaa tuotanto äärettömiin. Tuotteiden hintoja tulisi tällöin laskea, mutta se ei käy päinsä siellä, missä palkkataso on ja pysytetään korkealla. Tällöin hakeutuu teollisuus niihin maihin, missä palkat ovat alhaiset elintason ja muiden seikkojen johdosta, toisin sanoen värillisten kansojen asumille alueille. Nämä kansat ovat vähitellen heränneet rotutuntoon ja vihaan valkoihoisia kohtaan ja missä ei tätä ole tapahtunut, siellä rotuviha nostetaan.

Värilliseen maailmaan kuuluvaksi laskee Spengler nimittäin myöskin Venäjän, jossa kytee ainainen viha Eurooppaa vastaan. Spengler katsoo, että bolshevismi ja marxilaisuus ovat täysin vieraita Venäjän kansalle, importeerattua lainatavaraa, joka on kokonaan häviämässä Venäjältä. Sensijaan on tämän vasemmistovallankumouksen ohella tapahtunut ja yhä tapahtuu toinen vallankumous, joka tekee Venäjästä Aasian osan. Tämän vallankumouksen kautta on vallan saanut käsiinsä aasialaisten tavoin ylellisyydessä asuva raaka valtiasjoukko, joka sotaväen avulla hallitsee maaorjien tavoin eläviä talonpoikia.

Tämän »valtion» diplomatian tärkeimpinä aseina ovat vakoilu, myrkky ja ennenkaikkea julkinen, puoleksi julkinen ja salainen *propaganda*. Tämä sosiaalispoliittinen agitaatio on jo levinnyt ympäri maailman, Intiaan, Itä-Aasiaan, Amerikkaan ja nostattaa kaikkialla luokkavihaa, mutta senlisäksi rotuvihaa. Kun täten saadaan värillinen vallankumous yhtymään valkoiseen vallankumoukseen, on syttynyt viimeinen, ratkaiseva taistelu länsimaalaisesta kulttuurista.

Kuka perii tällöin voiton, onko ylipäätään olemassa mitään voimia, jotka voivat astua taisteluun pasifismin basilleilla tartutettujen kansojen puolesta. Vain *voimakas rotu* voi kestää tuholaisten hyökkäyksen. Rotu, jonka vaistossa omaisuus ja perhe ovat säilyttäneet alkuperäisen merkityksensä, jonka luonnollisen kasvun takaa lapsirunsaus, jonka yksilöitä ei liberalistinen emansipatio ja edistysmielisyys ole irroittaneet kokonaisuusajatuksesta, vain sellainen rotu tulee torjumaan ylivoimaiselta näyttävän vihollisen.

Jo »Länsimaiden tuhossa» viittasi Spengler *kesarismiin*, yhden voimakkaan johtajan valtaan ainoana mahdollisena valtiomuotona, mikä länsimailla vielä saattaa tulla kysymykseen. Vain rautaiset, kylmät, taipumattomat tosiasiaihmiset voivat vielä luoda kestäviä valtiomuodostuksia. Saksan kansallisessa vallankumouksessa näkee Spengler ilmauksen Saksan kansan parhaasta ominaisuudesta, »preussiläisyydestä», kurinalaisesta siveellisestä ryhdistä. Nykyistä Saksan tilaa samoinkuin kansallisia liikkeitä muissa maissa pitää Spengler liberalistis-sosialistisen demokratian ja varsinaisen kesarismin väliasteina. Millaisia muotoja kesarismi on myöhemmin saavuttava, sitä ei hän tarkemmin selitä, mutta jokatapauksessa on siitä muodostuva voimia, jotka asettavat sulun vallankumouksen voittokululle niin kauaksi aikaa kuin vallankumous itse väsyy ihanteisiinsa ja probleemoita vailla oleva, Rooman keisarikautta vastaava resignaation aika lopettaa vallankumousten ajan itse päättyen viimein länsimaisen kulttuurin hitaasti tapahtuvaan kuolemaan.

Kuten alussa mainittiin, on Spengleriä arvosteltu monilla tahoilla hyvin ankarasti. Hänen käsityksensä suurista kulttuureista voi aiheuttaa monia vastaväitteitä, ennenkaikkea sen, että hän ei ole koskaan selvittänyt kyllin tarkasti niiden suhdetta ja vaikutusta toisiinsa. Näistä ja monista muista seikoista voitaisiin keskustella loppumattomiin. Mutta vaikka Spenglerin käsitystä suurista kulttuureista ei voitaisikaan todistaa oikeaksi, on joka tapauksessa mahdollisuus käyttää sitä hedelmällisenä fiktiona, jonka avulla voidaan moniin seikkoihin saada kirkasta valaistusta.

Se ero, minkä Spengler tekee ylhäisen ja alhaisen, ylämaailman ja alamaailman välillä, ei ole mitään muuta kuin vastakohtaisuus valkoisen ja punaisen maailmankatsomuksen, idealismin ja materialismin välillä. Työväenkysymyksestä on Spengler esittänyt monia oikeita ajatuksia, olkoonkin että hän liioittelee esimerkiksi palkkataistelun merkitystä. Hän tehostaa sattuvasti sitä, kuinka alentavaa juuri työväelle itselleen on proletariaatin erottaminen muista ihmisistä. Missä työväki itse huomaa tämän, sieltä häviää heti marxilainen sosialismi.

(Jatk. siv. 59).

»LEIRINUOTIO.»

(PÄÄSIÄISEKSI ILMESTYVÄSTÄ KOKOELMASTA)

USKONTUNNUSTUS.

Ma uskon päivään kerran koittavaan
ja laihon nousuun karuun kamaraani.
Ma uskon oikeuteen voittavaan
ja ylösnousemukseen oman maani.

Ma uskon päivään, joka valoaan
on kerran vuodattava myyräin pesiin.
Ma uskon aikaan, jolloin voimassaan
käy kahlehdittu jalopeura esiin.

Ma uskon kansaan, joka ruoskijaan
ei koiralauman lailla koskaan totu.
Ma uskon aikaan, jolloin Eurooppaan
lyö merkin korvenraatajien rotu.

Ma uskon valaan miesten vannomaan
ja miesten sanaan, jonka täytyy pitää.
Ma uskon kuntoon, kuokkaan, tapparaan
ja maahan, missä luste ei saa itää.

INKERIN RUKOUS.

Herra armahda meitä!
Kansas yllätti yö.
Käymme kolkkoja teitä,
kasvojas älä peitä,
poikki kahleemme lyö.

Eessä kuoleman seistä
liian raskasta on.
Herra, kääntyikö meistä
yöhön menehtyneistä
armos mittaamaton.

Äänet itkijäparkain
Peipsen rannoilta soi.
Vieras runteli varkain
touot Inkerin sarkain.
Yö ei valjeta voi.

Herra, pyöveli niittää
heimon hyljätyn pois.
Milloin luokoa riittää?!
Milloin Inkeri kiittää
pääsinpäivästä vois?!

Yöstä kauhistavasta
nosta murtunut maa.
Herra, hengelläs kasta
loppuun lyötyä lasta,
auta uppoavaa.

Heikki Asunta.

»TAIVAS MEREN TAKANA.»

(PÄÄSIÄISEKSI ILMESTYVÄSTÄ KOKOELMASTA)

RANNALLA ISTUJA.

Istun rannalla.
Meri soittaa jylhiä säveliään.

Kysyn:
mikä sinä olet,
luuletko tietäväsi
elämän ja kuoleman salaisuudet?
Vain henkäys
ja tomusi hajaantuu avaruuden mereen.

Jumala, Jumala,
autuuteni on rajaton!
Näen aaltojen pohjaan:
ei ole kirjoitettua kohtaloa.
Ihminen, valtias maan,
tomusi on kuolematon,
voimasi elää ikuisesti
vailla rajaa ja aikaa.
Maat ja meret vaihtavat muotoaan.
Taidatko tänään tietää,
mikä sinä huomenna olet,
mikä on ranta, mikä on meri?

Istun rannalla.
Meri soittaa jylhiä säveliään.
Aalloilla leikkivät
tulevaisten aikojen lapset,
vaahdossa kuultavat
onnen temppelit ja palmurannat,
luodut jumalien iloksi.

TIMANTTEJA.

Iltaini hehkuvassa tulessa
näen timanttieni loiston.
Syvälle sieluni aarnioihin
olen haudannut toiveeni ja ikäväni.
Ne nousevat sieltä paineen alta
kovina, tulen kirkastamina.
Ei minulla ole maan päällä ystäviä,
— he kantavat minusta kalpeaa kuvaa.

Yö, syty loistoon!
Kaivan esille timanttini,
taon niistä kruunun itselleni
ja ympäröin ne laakereilla.
Sitten vietämme yhdessä riemujuhlaa.
— Rakastettuni, olematon,
kaipuuni loihtima, väkevä,
tule rinnalleni, katso:
maa ja taivas ovat yhtyneet,
ruumiimme ovat valoa,
meistä on sammunut kaipuu.

Timanttikruununi,
olet liian täydellinen,
— olet minulle rakas.
Siksi minun täytyy murskata sinut.

Yö, syty loistoon!
Ei, ei! Pimene yö,
sillä juhla on lopussa.
Silmiäni polttaa
sirpaleiden kipunoiva hehku.
Toiveeni ja ikäväni
vajotkaa syvyyteenne.
Vedän päällenne kiviä ja soraa.

NÖYRTYMINEN.

Käteni on jumalten voiman pehmittämät,
sieluni irti reväisty maasta.
Olen ansioton tähän armoon.

Tahtoisin taivaita kiittää.
Näen kirkastunein silmin,
mitä oli eilisen päiväni kypsyys,
maailmaa halveksuvan katseeni viisaus.
Taidatko tajuta,
mitä kertoo tähden tuikahtava valo,
murene maan lämmintä multaa,
siemenen sielussa elävä voima?

Ei ole kypsää, ei täydellistä,
vain loputonta asteisuutta,
lapseudesta lapseuteen nousemista,
korkeamman korkeuden, syvemmän syvyyden
ikuista valloittamista.
Autuus nöyrtyä lähelle maata.
Olen ansioton tähän armoon.

Yrjö Koivukari.

TOIVO PEKKANEN.

KIRJAILIJAKUVA.

Toivo Pekkanen nousee kirjallisuuteemme siinä nuorten kirjailijoiden joukossa, joka on kasvanut N.V.L:n siipien suojassa. Pekkanen syntyi tehtaalaiskodissa Kotkassa syyskuun 10. päivänä 1902. Kansakoulun käytyään hän on työskennellyt tehtaassa aina viime aikoihin saakka, mutta vapaa-aikansa on hän käyttänyt itseopiskeluun ja kirjalliseen työhön. Pekkasen ensimmäiset kirjalliset tuotteet julkaistiin n.s. kaunokirjallisissa viikkolehdissä ja parhaat Nuoressa Voimassa.

Esikoiskokoelma, »Rautaiset kädet», ilmestyi v. 1927 N.V.L:n hopeamerkkinäytteeksi. Kokoelma sisältää 12 kertomusta. Teoksen aihepiiri on siihenastisessa suomalaisessa kirjallisuudessa jokseenkin uusi ja ennenkoskematon ala — tehdas- ja satamakaupunki työläisineen.

Kokoelman ensimmäiseen novelliin on tiivistetty koko teoksen henki, »rautaisten käsien uskonto», se on työn, voiman ja miehuuden ylistyslaulu. Niminovellin päähenkilö Ville Hytönen, savolainen renkimies, saapuu sisämaasta rannikolle etsimään työansiota ja onnistuu rakentamaan itselleen ja perheelleen vankan taloudellisen aseman. Mutta pyrkiessään rahan ja maineen ajojahdissa yhä korkeammalle, Ville Hytönen kärsii taloudellisen romahduksen — taloudellisen, mutta ei henkistä. Kymmenien vuosien työ e i o l e mennyt hukkaan, vaikka työllä ja vaivalla hankittu omaisuus onkin viimeistä penniä myöten mennyt velkojille. Ville Hytönen vihaa nöyryyttä ja alistumista niinkuin muutkin Pekkasen henkilöt. Lähettäessään akateemisesti sivistyneen tyttärensä navettatöihin toteaa vanha Hytönen, että »tytär on tahdoton ja epäitsenäinen olento huolimatta kaikista tiedoistaan ja sivistyksestään. Isä oli sanonut hänelle: Mene navettaan ja tytär oli mennyt nöyränä kuin piikatyttö, sensijaan että olisi pyrkinyt asemaan, johon hänen kasvatuksensa oikeutti.»

Tehdastyöväen asemaa on ennenkin kuvattu suomalaisessa kirjallisuudessa, mutta aina vain sosiaalisessa mielessä, riistettynä ja sorrettuna luokkana. Pekkanen esittää suomalaisen työmiehen, jota kiinnostavat y l e i s i n h i m i l l i s e t elämänprobleemit sellaisenaan. Hänen kuvaamansa työmies on ylpeä ja täynnä uhmaa. Hän tuntee tavatonta vastenmielisyyttä ajatellessaan, että työnantaja pitää häntä nöyränä. Työttömän miehen katkeruus on vain ohimenevää ja häipyy pois parempien aikojen tullessa. Hän on liikutettu luokkansa kärsimyksistä, mutta työnhaussa hän on valmis syrjäyttämään kilpailijansa ja unohtamaan kapinalliset ajatuksensa yhteiskunnallisista epäkohdista. Pekkasen työmies tuntee yhden velvoituksen, se on t y ö. Työtä sinänsä hän vihaa ja halveksii, mutta työstä saamansa raha häntä kiinnostaa — ei taaskaan raha sinänsä, vaan sen avulla avautuvat henkisten nautintojen alat.

Joukkotunne on Pekkasen työmiehelle vieras käsite — toveruuskin voi syrjäytyä miehekkään omanarvontunnon tieltä — esimerkkinä tästä novelli »Yö etuvartiossa». Kaksi sotilasta oli joutunut taisteluharjoituksissa etuvartioon talviseen pakkasyöhön. Toinen on sairas ja saa ankaran taudinkohtauksen kiroten isänmaan ja sotalaitoksen, joka on tehnyt hänet alttiiksi taudin voimalle. Kuolinkohtauksesta kirjailija kertoo: »Minä kuolen, auta minua, auta. En tahdo kuolla, en uskalla. Hae apua, voi, hae apua. Minä pelkään, pelkään hirveästi. En tahdo kuolla, voi kuuletko, auta, auta. Katseeni osui hänen silmiinsä. Samassa muuttui mielialani. Hänen silmistään kuvastui niin halpamainen tuska ja pelkuruus, että melkein inhoten päästin pään kä-sistäni: Noinko kuolee soturi!»

Näin hän kertoo ilman paatosta ja teeskenneltyä rohkeutta. Tuo halveksuminen on eetillisestä ylemmyydentunnosta kumpuavaa voimaa, ei tunteettomuutta eikä kanssakärsimisenkyvyn puutetta — »Rautaisten käsien uskonto» tuntee vain työn tuottaman onnen ja ennen sitä työn murheen. Näistä molemmista kasvaa elämänkatsomus, joka muistuttaa Londonille tunnusomaista »lyö, tai tule itse lyödyksi»-periaatetta. Tämä on myös Pekkasen sankarien elämänohje. Mutta lukijansa ajanvieteintressiä eivät Pekkasen novellit ruoki — ja sitäpaitsi ne ovat yhtä paljon suomalaisia kuin Londonin amerikkalaisia.

Koneen kanssa kamppailevan työmiehen filosofia suoraviivaisuudessaan on teoksen kannattavimpia voimia. Taiteelliset ansiot eivät aina jaksa nousta ajatussisällön tasolle. Joistakin novelleista voi sanoa, että ne jäävät vaille niitä ominaisuuksia, joita pidetään taiteellisen työn tunnusmerkkeinä. Liiallinen kuivakiskoisuus voi johtua ehkä taiteellisesta itsehillinnästä, joka muutamista novelleista tekee liian selostusmaisen ja vähäverisen toteamuksen. Tällaiselle luonnosasteelle jää suurista ansioistaan huolimatta kokoelman ensimmäinen kertomus. Vapautuneempi tunne on sensijaan novellissa »Tarina

rakkaudesta». Siinä tekijä näyttää hetkeksi unohtaneen tunteen liiallisen sitomisen itsekritiikillä, ja tuloksena onkin verevä ja voimakas kuvaus intohimoksi muuttuvan rakkauden kaikkinielevästä palosta. Pekkanen ei eksy tässä kylpemään eroottisissa tunnelmissa, kuten ehkä jotkut muut hänen kirjalliset ikätoverinsa olisivat voineet tehdä. Kaikessa havaitsee eräänlaisen eetillisen voimantunteen, joka nostaa ihmisen ylös »tuhkasta».

Miehistä voimantuntoa kuvaa kertomus »Kehän voimakkain». Sen kerronta on Pekkaselle tyypillistä, karua ja tiivistä — ehkäpä liiankin karua mainitunlaiseenkin aiheeseen.

Eräiden aikansa kipeimpien ilmiöiden kuvaajana on »Rautaisten käsien» tekijä kyky, vaikka kuvausten taiteellinen rakenne jättääkin toivomista. Maaperä, josta kuvaukset kasvavat, on sama kuin kaikella syvällä taiteella.

»Rautaisia käsiä» seuraa v. 1929 jälleen novellikokoelma »Satama ja meri», jonka aiheet ovat samasta satama- ja tehdaskaupungista kuin edellisenkin kokoelman. Niminovelli näyttää jo heti, että kirjailija on korjannut paljon niitä puutteellisuuksia, joista esikoiskokoelman yhteydessä oli puhe. Niinpä juuri niminovelli täyttää novellille asetettavat rakenteelliset mitat, ja kielikin on vapautunut esikoisteoksen liiallisesta »asiallisuudesta». — Pekkasella on välitön kosketus siihen elämään, jossa tehtaan työmiehet koneidensa ääressä tekevät työtä jokapäiväisen leipänsä edestä. Eräässä tämän kokoelman novellissa, »Ihminen ja kone», hän tilittää työmiehen suhdetta koneeseen, todeten: ainoa hyöty koneesta on ollut se, että meillä itsellämme on nyt yhtä kiire kuin koneillakin. »Me olemme koettaneet tehdä niitä kaltaisiksemme, mutta ne tekevätkin meidät kaltaisikseen», hän sanoo ja jatkaa myöhemmin: »Niin, joskus elämän joutilaina hetkinä olen lukenut kirjoja ja unohtanut olevani vain orja. Joskus olen ajatellut, että juuri koneet lahjoittavat nämä hetket, ja silloin uneksin koneesta, joka olisi täydellinen, jolla olisi sielu, joka vapahtaisi meidät.»

Sama mies tekee kerran johtajansa käskystä suuripalkkaista työtä erään nerokkaan koneen rakentamiseksi. Kone valmistuu ja työmies saa palkkansa — kokonaista 100.000: — mk. »Se ei ole paljon, mutta aivan kylliksi, jotta kykenen sijoittamaan itseni uudelle paikalle yhteiskunnallisessa koneistossa. Se on avaava suuren kuilun minun ja tuon koneen väliin, ja minä ehkä tulen kunnioittamaankin sitä sen suurten ansioiden vuoksi.»

Näin hän arvelee siirtymisen koneiden orjuuttavasta maailmasta vapaampiin oloihin tapahtuvan. Mutta se metallityömies Simo Jukura, joka eräänä päivänä kaipaavin mielin katsoo työpajansa akkunasta keväiselle merenlahdelle, on heikko mies, joka kykenee tuntemaan kahleidensa painon, vaan ei katkaisemaan niitä. Joka kevät kapinoi Simo ajatuksissaan — eikä mikään muutu. Sellainen on Pekkasen työmies: yksinään ilossaan ja surussaan, yksinään kapinoidessaan — ajatuksissaan — tehtaan ja koneen orjuutta vastaan.

Tämän passiivisen tyypin rinnalla ilmestyy novellissa »Ääni syvyydestä» Haakon Puro — uuden ja vapaan sukupolven edustaja — jolla oli »työn ja urheilun muovailema ruumis, mitään pelkäämätön henki, joka tietää oman tärkeytensä nykyisyydessä ja oman vähäpätöisyytensä iankaikkisuudessa». Näin kuvailee Pekkanen uutta ihmistä, jonka edessä orjuutetun miehen elämäntunto puhkeaa sanoiksi: »Ihminen, minä olin ihminen. Minä tunsin tehtäväni: se oli työ ja taistelu. Minä tunsin tarkoitukseni. Se oli siirtää parempana ja jalostetumpana tuleville sukupolville se ruumis ja ne aivot, jotka olin saanut perinnöksi isältäni ja äidiltäni.» Samassa novellissa hän jatkaa: »Usko tulevaisuuteen on korkein voimanlähde ja työskentely sen eteen ainoa tyydytyksen tuoja.»

»Sataman ja meren» nainen esiintyy novelleissa »Serkku Eveliina» ja »Musta kissa ja nainen». Molemmat todistavat Pekkasen kyvystä kuvata myös naissielua, vaikka varsinkin viimeksimainitussa kuva neiti Eerolasta ei ole oikein selvä — sensijaan novelliin on saatu merkillistä kohtalon tuntua, erikoisesti juuri loppuun.

Kokoelman parhaimpiin lasken novellin »Heikko sydän», jossa kuvataan sairastavaa työmiestä. Tunnelma on sangen tiivistä ja kerronta tuollaista Pekkaselle tyypillistä, esimerkiksi seuraava kohta: »Eräänä päivänä leikataan pöytään viimeinen leipä. Se syödään ja sitten on kaikki lopussa. Painostava hiljaisuus laskeutuu kylmään huoneeseen. Äiti istuu hellan edessä ja parsii sukkia. Evert ja Kalle istuvat pöydän ääressä nenä kirjassa kiinni. Vähän väliin he salavihkaa vilkaisevat minuun. Margit tulee. Hengitys on jäätynyt valkeaksi huuruksi hänen kaulukseensa. Hänen poskensa punoittavat.» Tyyli alakuloisuudessaan on tavoittanut tällaisen aiheen oikean tunnelman — raskaasti hengittävän.

»Satama ja meri» on parempi edeltäjäänsä, psykologisesti monivivahteisempi — hieman levottomasti läikähtelevä — ja novelliteknillisestikin etevämpi.

Romaanin alalla yrittää Pekkanen ensi kerran v. 1930, jolloin hänen fantastinen teollisuusromaaninsa »Tientekijät» ilmestyy. Se kuvaa muutamia suurpiirteisiä ihmisiä ja näiden rakentamia valtavia teollisuuslaitoksia kaukana pohjolassa.

Teoksen aihe on ylen mielikuvituksellinen, mutta kuvaa kuitenkin sattuvasti sitä henkeä, mikä maassamme joku vuosi sitten, nousukonjunktuurien aikana oli, vallalla. Tapaukset seuraavat toisiaan »amerikkalaisella» nopeudella, mutta niitä ohjaa kuitenkin aina Pekkaselle ominainen johdonmukainen varmuus ja paikoittain tapaa teoksessa taiteellisen väkeviä otteita. Yhteiskunnallisen paatoksen kirjailija on onnellisesti välttänyt, vaikka sellaiseen olisi mainitunlaisessa aiheessa suuri vaara eksyä. — Teoksen ansioista huolimatta jää loppuvaikutelmaan jonkunlainen toimintaromaanin tuntu — ja taiteellisena luomuksena se jääkin jälkeen molemmista novellikokoelmista. On hyvin luultavaa, että kirjailija on pitänyt k.o. teosta siipienkantavuuskokeena mielikuvitukselleen — ja kokeiluna myös romaanin alalla, jollaista ei hän vielä ollut harrastanut.

»Tientekijöitä» seuraa novellikokoelma »Kuolemattomat». Aihepiiri on suureksi osaksi entinen. Tyylitaju on varmaa ja muoto kypsää. Tuntuu kuin nyt kysymyksessä olevat novellit olisivat saaneet eräänlaista esteettistä kalpeutta, ja että Pekkasen jo monesti ennen mainittu mietiskelevä puoli saisi jälleen liian suuren tilan varsinaisen kerronnan kustannuksella. Entinen painiskelu elämänkysymysten kanssa jatkuu. Joku mitättömältä näyttävä tapaus voi pysähdyttää hänet mietiskelemään ja etsimään perspektiiviä ihmisen sielunelämään niinkuin juuri niminovellissa »Kuolemattomat». Tapahtumain kulku siinä on seuraava: Iltaisella kävelyretkellään toisten nuorten miesten kanssa tapaa novellin »minä» entisen rakastettunsa, entisen rikkaan kauppiaantyttären, tehtaasta purkautuvassa työläisjonossa väsyneenä ja vanhettuneena. Nuori mies saa kuulla naisen tarinan. Tuollainenko palkka vanhempiensa tahtoa noudattaneelle tyttärelle, jota nuori mies ei liian köyhänä saanut. Kertomus jatkuu ja on löytävinään ratkaisun kysymykseen. »Hänelle on annettu elämä. Kauppias on tehnyt vararikon ja hänen renkinsä kuollut. Mutta hän elää. Joka päivä kohtaa väsymys ja köyhyys. Mutta hän elää. Katso, tuolla kolme lasta, kaksi sängyssä, yksi lattialle asetettujen vaatteiden päällä. Hän tekee työtä käsillään ja elättää heidät. He kasvavat. Jonakin päivänä he ovat miehiä ja naisia, jotka omin kourin ottavat vastaan saatavansa ja kantavat uhrinsa. Silloin hänen tehtävänsä on täytetty, hän on kantanut matkansa elämän raskasta taakkaa. Hän joutaa kuolla, hänen elämänsä ei ole lopussa. Se on annettu hänen lapsilleen.» Novelli päättyy seuraavasti: »Mutta on elämä, heelävät sittenkin. Kuninkaat ja keisarit saattavat sortua, valtakunnat saattavat tuhoutua. Mutta he elävät. He ovat luova vietti, ikuinen, kuolematon.» Tämä on vastaus.

»Kuolemattomat»-kokoelmassa on muutamia novelleja, joiden aihe on maaseudulta, esim. »Piian poika», jossa maalaistalon alakuloista ja työssään turtuneiden ihmisten muodostamaa taustaa vastaan kuvataan piian poikaa, valoisaa ja vilkasta sunnuntailasta. — Mystillistä kauhuromantiikkaa on novellissa »Itsemurhaajan kamari», jonka aihe on niinikään maaseudulta. Kummassakaan novellissa ei maaseudun kuvaus kuitenkaan astu etualalle. — Kokoelman parhaita on mielestäni »Mökki saaren rannalla», kuvaus työttömästä perheestä. Sen elämäntuntu on saatu esiin äärimmäisen niukoin vedoin — hyvin aiheeseen sopivasti.

»Kuolemattomat»-kokoelma sisältää yleensä laadultaan täysipainosta. Jos tahtoisi etsiä vähäpätöisyyksiä, voisi sellaisina ehkä mainita novellit »Mies jolle ei tapahtunut koskaan mitään» ja »Elämän puu».

Erikoisesti vielä on jäänyt mieleeni novelli »Siltaa rakentamassa», joka kertoo sillantekijänuorukaisten puoli vuotta kestäneestä toveruudesta, heidän iltojensa harmaasta pitkäveteisyydestä ja erosta.

Vain vuoden verran »Kuolemattomien» ilmestymisen jälkeen Pekkanen lähettää jälleen maailmalle uuden teoksen, jonka nimi on »Tehtaan varjossa» — siihenastisten mietiskelyjen ja tutkimusten tilinpäätöksen. Kehityksen kaari »Rautaisista käsistä» »Tehtaan varjoon» on kaunis — kehitys oppipojasta mestariksi, ei liene liikaa sanottu. On mielenkiintoista todeta, ettei tuo kehitys ole vain muodollista ja tyylillistä laatua, vaan näiden kahden teoksen välillä on tapahtunut myös huomattava älyllinen kasvu.

Henkisiltä kyvyiltään keskitasoa korkeamman työläisen kehityksen kuvaus muodostaa teoksen intriigin. Päähenkilö Samuel Oino saa 14-vuotiaana lähteä työhön tehtaaseen elättääkseen kapinaleskeksi jääneen äitinsä kanssa nuorempia sisariaan. Samuel kehittyy tiedossa ja taidossa, käyttää vapaa-aikansa itseopiskeluun, käy älyllistä kamppailua kipeitten elämänkysymysten kanssa, kokee kaksi rakkautta ja hänestä muodostuu kuin »tiili, joka ei sovi mihinkään ihmisten yhteiseen rakennukseen», kuten Pekka Valve, eräs teoksen henkilö sanoo. Ulkonaisia tapauksia on teoksessa hyvin vähän — Samuelin ero tovereistaan naisen takia, äidin kuolema, sisarusparven hajaantuminen ja kommunisti Pekka Valveen kuolema, siinäpä melkein kaikki.

Ponnistelu elämänkysymysten kanssa johtaa Samuelin tulokseen: »Hänen tehtävänsä on elää täällä

»PRINSESSA CECILIAN» ODOTUKSESSA.

Jo ennen joulua sai säveltäjä *Väinö Raitio* valmiiksi uuden oopperansa »Prinsessa Cecilian» varsinaisen sävellystyön ja hän valmistelee nyt siihen ahkerasti pianopartituuria, jota ilman ei voida aloittaa oopperan varsinaista harjoitusta. Paljon aikaa, lähes kolmisen vuotta on vaatinut tämän suurehkon 5-osaisen, 6-kuvaelmaisen säveldraaman työ. Teos tulee varmaan herättämään oopperan parrasvaloon joudutuaan suurta huomiota. Onhan Väinö Raitio tunnetuimpia orkesteriniekkojamme, säveltäjä, jonka teosten melodiat rikkaan ja mehevän soinnituksen kannattamina pulppuavat kuulakkoina ja kauniisti soivina.

Käväisimme tervehtimässä säveltäjä Raitiota ja maisteri H. Jalkasta, libreton luojaa, saadaksemme joitakin lähempiä tietoja teoksen synnystä.

Säveltäjä *Raitio* kertoi olleensa erittäin innostunut oopperan sävellystyöhön ja huomautti samalla libreton kauniista ja onnistuneesta sanamuodosta ja runorytmiikasta, joka tarjoo säveltäjälle kiitollista työalaa ja mahdollisuuksia melodiseen linjaan sekä toisaalta voimakkaisiin ja värikkäisiin soinnituksiin.

— Itse musiikin ei pitäisi olla millään tavoin vaikeatajuista, pikemmin päinvastoin. Sitä luulisin jokaisen ymmärtävän. M.m. useat kuoro-osat ovat rakennetut yksinkertaiseen kansanmelodiatyyliin.

— Mitä aiheeseen ja sen kehitykseen tulee, osaa maisteri Jalkanen kertoa siitä paremmin kuin minä, lisäsi hän.

Käännyimme siis tunnetun teatterimiehen, kirjailija Huugo Jalkasen puoleen.

— Mistä saitte virikkeen juuri tähän historialliseen aiheeseen?

— Se oli askarruttanut rytmittelytaipumuksiani jo kouluvuosista saakka ja oli siis muokkaantunut valmiiksi ainehistoksi.

Kirjailija Jalkanen jatkaa:

— Kun Väinö Raitio kolmisen vuotta sitten tiukkasi minulta oopperatekstiä, muistui mieleeni vanha näytelmäluonnokseni prinsessa Ceciliasta, jonka olin hylännyt liian lyyrillisenä. Kun Kustaa Waasan tyttären draamallinen elämäntarina soveltui säveltäjänkin mielestä mainiosti oopperaksi, ryhdyin kehittämään aihetta nykyaikaisen säveldraaman vaatimuksia silmällä pitäen. Aihe tarjosi mahdollisuuksia vaihteluun ja vastakohtiin sielullisen kehityksen ohella draamalliseen toimintaan, laulullisen puolen ohella balettikohtauksiin, traagillisen ja ylevän sisällön ohella huumoriin, komiikkaan ja satiiriin. Siinä oli siis ainehisto, joka mielestäni vastaisi säveltäjän värikylläistä musiikkia.

— Entä sisällys?

— Prinsessa Cecilia kertoo ikuisen tarinan rakkaudesta, lankeemuksesta, kääntymyksestä ja vapahduksesta. Prinsessa ei saa määrätä omasta onnestaan ja kohtalostaan, hänen täytyy alistua poliittiseksi kauppatavaraksi. Elämänhaluinen, itsenäinen Cecilia toteuttaa kuitenkin omaa tahtoaan ja aikoo rohkealla rakkaussuhteella tehdä suvun vastenmieliset suunnitelmat mitättömäksi. Petos ja väkivalta suuntaavat kuitenkin prinsessan ja hänen rakastettunsa elämän katkeran uhman uomaan ja saa heidät pettyneinä etsimään kunkin tahollaan unhotusta ja iloa lavean tien nautinnoista. Mutta tulee aika, jolloin he syntiin kyllästyneinä kohtaavat toisensa ja kauhistuvat tilaansa. Heissä tapahtuu kääntymys ja he eroavat etsimään elämälleen korkeampaa sisältöä, jonka he löytävät uskossa, vapahduksen armossa ja uuden ikuisen elämän ja autuuden toivossa.

— Tässä lyhyesti oopperan sisäinen kehityskaari. Sen konkreettinen esitys näytöksissä ja kohtauksissa jääköön näyttämön etuoikeudeksi.

Kirjailija Huugo Jalkanen kertoi runomuodon vaihtelevan suuresti sisällön laadusta riippuen. Aariat ovat säännöllistä runomittaa, muu dialogi vapaata tai rytmillistä proosaa.

— Onko aihe käsitelty kiinteästi, historiallisten tapausten pohjalla?

— Sitä on käsitelty nykyaikaisen vapaasti ja yleisinhimillisesti, historiallisista puitteistaan huolimatta lähemmin määrittelemättä aikaa, paikallisuutta ja sukulaissuhteitakaan. Vaikka tässä onkin tullut juorutuksi aihelähteestä niin paljon, että kyseessä on Kustaa Waasan perhekronikka, niin esiintyy tämä Ruotsin-Suomen vanha kunnianarvoisa hallitsija oopperassa in cognito — vain ylimalkaan kuninkaana.

A. H.

---

maailmassa, ottaa osaa sen iloon ja suruun ja kasvaa suuremmaksi kuin hänen isänsä oli ja nähdä pidemmälle kuin hänen isänsä näki.»

Romaanikokeilussaan »Tientekijät» Pekkanen kehitteli valtavia ulkonaisia tapahtumia ja kertoi eräänlaisella paatoksella niistä. »Tehtaan varjossa» on hän palannut jälleen omaan äänilajiinsa — hieman monotoonisesti tasaiseen. Mutta en jaksa kuvitella, että Samuel Oinon, passiivisen mietiskelijän, tarinaan olisi voinut löytyä muuta parempaa kuin juuri tuo hillitty ja miehekäs ääni, joka jättää lukijaan niin vakuuttavan ja rehellisen tunnun. On verrattu Pekkasta Hamsuniin, mutta häneltä puuttuu suuren norjalaisen välittömyys. Juuri tuota välittömyyden puutetta pitäisinkin ainoana miinuksena, josta »Tehtaan varjossa» puhuessa kannattaa mainita. Todellisiksi kiistakysymyksiksi voivat mielestäni tulla vain ne seikat, jotka koskevat teoksessa ilmenevää maailmankatsomusta. — Se värittömyys, joka näennäisesti ympäröi Samuelia ja muitakin henkilöitä, on kuin hyvin ohut tuhkakerros hehkuvassa hiilessä, jota kirjailijan voimakas persoonallisuus hehkuttaa.

»Rautaisten käsien» äänentapailu oli jäykähköä, mutta hyvin persoonallista. »Sataman ja meren» kertoja hamsunilaiseen tapaan levottomasti läikähtelevä, mutta »Kuolemattomissa» löysi Pekkanen jo oman äänenpainonsa — tyylin, joka tavattoman niukoin keinoin tulkitsee mietiskelevää maailmankatsomustaan ja luo pienoismaalauksia, joita sisäinen hehku lämmittää.

Läheinen elämäntuntu, tyylin varmuus, lämmin äänenpaino ja henkilökuvien johdonmukaisuus, nuo kaikki tekevät »Tehtaan varjossa»-romaanista kauniin pisteen Toivo Pekkasen tähänastiseen tuotantoon.

Elias Kurki.

KIRJALLISUUS

NYKYHETKEÄ ARVIOIVA KIRJA.

Herbert N Casson: »L u o v a t a j a t t e l i j a t.» Suomentanut O. Kostiainen. W.S.Oy.

Äsken on ilmestynyt suomeksi eräs pieni nykyhetkelle kuuluva kirja »Luovat ajattelijat». Tämä on esitys darvinistisen valinnan lain, elinkelpoisimpien yksilöiden säilymisestä, soveltamista nykyiseen yhteiskunnalliseen elämään. Onko Casson siinä onnistunut, sen sanokoot biologit. Minä luulen kuitenkin hänen tajunneen Darwinin verrattain pintapuolisesti —. Mutta kirjan pääarvo ei suoranaisesti riipu tästä. Pian yritämme luonnehtia sen. Selostan ensin hieman sen ajatuksia.

Tekijä kirjoittaa: »Jokaisen sivistyskauden luo pieni joukko omaperäisiä, lahjakkaita ja hyödyllisiä yksilöitä, miehiä ja naisia, jotka ryhtyvät muuttamaan ja korjaamaan kanssaihmistensä elinehtoja ja mielipiteitä.» Nämä ovat aktiivisia, muita elinkelpoisempia yksilöitä, ja heidän olemassaoloaan tulisi kansakunnan kaikkialla vaalia ja kehittää. Heidän hartioillaan kuitenkin lepää kehitys. Nämä yksilöt omaavat siveellisen luonteen: he eivät ota elämästä enemmän kuin ovat siihen sijoittaneet, sillä he sijoittavat elämään kaiken mitä heillä on. Tällainen on esim. todellinen nykyajan suurliikemies. Nyt elämme ajankohtaa, jolloin näiden ennen vainottujen aloitekykyisten, itsenäisten ihmisten, nerojen, vainoaminen massan taholta on alkanut hieman vähentyä. Pian tulevat he muodostamaan — Cassonin nimitystä käyttäen — uuden individualismin hengessä uuden valtiojärjestelmänkin. Tämä uusi valtiomuoto ei ole tasavalta eikä yksinvalta, vaan eräänlainen nykyaikaisen suuren osakeyhtiön luontoinen. Sillä on toimitusjohtajansa ja asiantuntijansa. Siinä on johtavilla yksilöillä aina eriarvoinen valtamäärä kunkin aseman ja v a s t u u n mukaan. Jos johtavilla sijoilla ovat muita kyvykkäämmät, omaperäiset yksilöt, seuraa kansakunnille voiton, hyvinvoinnin ja onnen aika. »Silloin vasta Harvalukuiset Aktiiviset Yksilöt vapautuvat sorrosta». Mutta silloin »parempi palvelee huonompaa», koska hän johtaa tätä. Silloin ei ole puolueita, on kiinteä valtiollinen ykseys, harmonia, jossa toisen etu on myös toisen etu. Kylmät, objektiiviset luonnonlait johtavat tähän, katsoo kirjan tekijä. Eivätkä nämä ajatukset hänen mielestään suinkaan ole haaveita, vaan juuri toteutumassa olevia tosiasioita. Tuon »Uuden päivän» »ensimmäiset valonsäteet jo ympäröivät teitä».

En selosta kirjan sisältöä enempää. Joka sitä minulta odottaisi, lukekoon itse kirjan. Se kyllä kannattaa. Ainakin se on tarpeeksi nykyhetkinen ja vaikutustehoinen sysäämään ajattelevaa lukijaa ajattelemaan omakohtaisesti pitemmällekin kuin sen tekijä. Casson näet ilmeisesti tahtookin vain herättää lukijoitaan valveille.

Tällaisia kirjoja kuin Cassonin »Luovat ajattelijat» ei vielä nykyisenä ajankohtana voisi ilmestyä liian useita. Siinä esitetyt aatteet ja väitökset ovat todellakin juuri tämän päivän ajatuksia. Ne ovat läsnä hahmoittumattomina kaikkialla nykyhetken ihmisen elämässä. Niiden sisällöstä olemme valmiit hyväksymään kaiken. Mutta eri asia on, jos sanomme samoja ajatuksia selventäen voivan päästä syvemmällekin, aina kokonaismaailmankatsomukseen, noiden oikeiksi todennettujen ajatusten takana kohoavaan synteesiin. Tuota synteesiä ei teos saavuta. Sillä Casson ei ole luova filosoofi, vaan liikemies, jolla on harvinaisen reaalitajuinen, koettavan elämän hämmästyttävän virheettömästi havaitseva silmä. Mutta, kuten sanoin ovat hänen ajatuksensa vain todentavia siitä yhteiskunnallisen elämänmuodon tilanteesta, joka on kaikkien oikein huomioivien, aikaa seuraavien yksilöiden keksittävissä. Mutta syysuhteita, jotka aina piilevät reaalisesti koettavan takana ei hän pysty tajuamaan. Ja ilmeisesti ei hän sitä edes edellytä itseltään. Hänen kirjansa arvo on siinä, että se pukee omalta kohdaltaan selvästi ja iskevästi sanoiksi sen nurjan, joka varmaan suurelta osalta on juuri nyt jo häviämässä yhteiskunnallisen elämämme muodoista, kuten sosialismin, demokratian, vankan kapitalismin ja individualismin ilmiöt. Ne alkavat kyllä jo olla täyttäneitä sen tietoisuutemme kasvatuksen ja tyypeissään sen siveellisen opetussisällön antaneita, joka niiden tehtävänä on ollut. Sillä kaikki kokemuksemmehan elämän miljoonaisista muodoista vain vie tajuntaamme laajentumisessa ja syventymisessä lähemmäksi maailman ja oman elämämme tarkoituksen ymmärtämistä. Mutta miksi näin on laita esim. noiden mainittujen valtio- ja yhteiskuntamuotojen jo nyt? Mitä ovat ne meille ilmaisseet, mihin johtaneet? Ja missä kulkee tämänkin kehityksen tasajatkuinen, juuri määrättyihin ilmaisuihin olemuksensa pukeva virta? Näihin kysymyksiin ei Casson ole yrittänytkään vastata. Tästä syystä ei hän todellisuudessa kehitystä ymmärräkään. Hän on kyllä tempaissut ajanhengen ilmasta kiinni kokoamansa oikeat ajatukset ja havaitsee oikein monessa suhteessa, minkäkaltainen esim. valtioelämän alueella on juuri kehkeytymässä. Mutta hän ei tunne sen ajan kokonaisluonnetta, josta tuo muoto on välitön ilmaus. S e n t u n t e v a t v a i n a j a t t e l i j a t. Teoksensa johdannon lopettaa Casson tosin lauseisiin: »Tästä ei tule menekkikirjaa. Mutta siksi sitä ei ole ajateltukaan. Tarjoan sen eri maitten Harvalukuisille Aktiivisille Yksilöille. Vain he yksin käsittävät mistä siinä puhutaan.» Me voimme lisätä tähän: he kyllä käsittävät, mistä siinä puhutaan. He käsittävät sen vain kaikkialla ilman tätä kirjaakin. Sen ajatukset ovat kaikkien heidän yhteisiä jo tänä päivänä. He tarvitsevat tällaista kirjaa vähimmän. Ellei kirja leviä juuri niiden keskuuteen, jotka eivät näitä ajatuksia yhtä hyvin käsitä, ei sillä ole mitään merkitystä. Mutta minä uskon sen saavan laajan lukijakunnan meilläkin, sillä jokainen nykyajan ihminen tuntee varmaan siinä olevan aatteita, jotka ovat hänen omiaan. Sellainen kirja juuri menestyy. Cassonin tyyli on voimakasta, lyhyttä ja iskevää.

Erkki Rantalainen.

Pohjatuulen viime numeroon oli toht. Railon antamaa kirjoitusta esitteleviin alkulauseisiin tullut pari ilkeää painovirhettä. Ensimmäiseen oli kirjapaino syypää. Oli ladottu »maailmantaiteilijan sieluun», kun piti olla »maailmaan — taiteilijan sieluun». Sitten olivat toht. Railon teoksen nimimaininnassa sanat »silkkihuivi» ja »virsikirja» vaihtaneet paikkaansa, — muuten virhe, jonka ilmeisesti vain harvat lukijat ovat huomanneet. Teoksen nimihän on »Silkkihuivi ja virsikirja», ei päinvastoin.

VAPAUTTAVAA TIEDETTÄ.

Monet opiskelijat sanovat: »Ei mitään syvämietteistä — sellaista sisältyy jo kylliksi välttämättömimpään, mitä meidän täytyy oppia! On turhaa vaivata päätään sellaisella, mikä ei kuulu kurssiin!» — Nämä sanat ilmaisevat väsynyttä resignatiota. Emmehän kuitenkaan voi kokonaan kieltää itsessämme elävää tarvetta päästä tunkeutumaan niihin syvyyksiin, missä *tiede* ja *elämä* kohtaavat toisensa. Henkisinä olentoina tahtoisimme havaittujen tosiasiain takaa tajuta kaiken aiheuttajana olevan henkisen todellisuuden.

Tuon aluksi mainitun torjuvan asenteen puolustukseksi on kuitenkin sanottava: Olemme pettyneet jo liian monasti. Kun henkemme odotti voimaa ja ravintoa, sai se tuntea vain lukemattomien tosiasiain musertavan painon. Tuskallista ahdistusta tuntien kuulimme esitettävän vain syiden ja seurausten luonnonlakeja noudattavaa mekaanista kulkua. Henkemme ei saanut ilmaa elääkseen ja meille jäi vain voimattomuuteen tuomitun katselijan resignoitunut osa.

— Juuri siksi, että tämä kokemus nykyään on niin tavallinen, tahdomme antaa kiitollisen tunnustuksen tiedemiehelle, joka kykenee esittämään meille tiedettään sillä tavoin, että voimme seurata häntä tuntien sisäistä iloa ja todellista vapautusta. Tätä sai kokea kuunnellessaan esitelmiä, jotka psykoloogi, prof. *Gelb* hiljattain piti.

Eräs hänen teemoistaan oli:

Kielen merkitys ihmisen olemuksen muodostamisessa.

Sairaalloiset muutokset voivat usein luoda valoa normaalin sielun rakenteeseen. Esitelmöitsijä käsitteli perusteellisesti erästä puhekyvyn rajoittumistapausta, joka ilmenee siten, että sairastuneen ihmisen sieluntoiminta painuu matalalle ja rajoitetulle tasolle ja sen johdosta suuri osa hänen oppimastaan kielestä käy tarpeettomaksi ja näennäisesti »unohtuu». Tällaiset mielisairaat tajuavat maailmasta ja ympäristöstään vain sen, mikä kunakin hetkenä koskee heitä persoonallisesti. Ja vain sen, mikä on yhteydessä tämän kunkin hetkisen mielenkiinnon kanssa, he voivat kielellisesti käsittää ja itse ilmaista. Mutta tämän ahtaan piirin rajoissa he »eivät ole niinkään tyhmiä».

Monia lienee hämmästyttänyt, kun esitelmöitsijä sanoi, että havainnot ja kokemukset voidaan selittää oikein vain silloin, jos oikein ymmärretään ihmisen sisäinen olemus. Ulkonaiset ilmaukset ovat vain seurausta näkymättömistä perusmuutoksista ja vain näiden mukaan oikein arvosteltavissa niinkuin monista valaisevista esimerkeistä kävi selville.

Professori Gelb sanoi: Todellisuudessa tukevat havainto ja tieto, ajatus vastavuoroisesti toinen toistaan, ristiriitaa niiden välillä ei käytännössä ole olemassa. Emme vain saa ryhtyä tieteellisiin töihimme ennakkoluuloin ja valmiin teorioin. Tehdyt kokemukset lisäävät tietoamme ja ajatuskykyämme ja kasvava ajatuskykymme taas johtaa meidät tekemään tarkoituksenmukaisia kokeita j.n.e. — Saattoi todeta, että tässä puhuttiin psykologiasta sellaisena ihmisen sisäistä olemusta tutkivana tieteenä, joka ottaa lukuun ihmissielun koko syvyyden ja äärettömät kehitysmahdollisuudet, joista esitelmöitsijä kunnioittavasti ja innoittunein sanoin puhui.

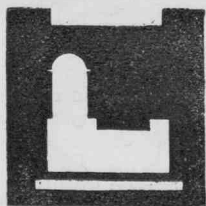
Mutta emmekö näin joudu kuvitteluihin ja haaveiluihin, joista toki sentään tähänastiset »ennakkoluulottomat» tutkimusmenetelmämme ovat varjelleet meitä! — Niinpä, jos vain ei todellisuudessa liiankin usein kaiken takana olisi ollut itsestään selvänä ja sanoin ilmaisemattomana perusennakkoluulona dogmaattinen materialismi, joka sulki jo edeltäpäin koko koejärjestelmän jonkin yksipuolisen ja pohjaltaan elämälle vieraan hypoteesin kuolleeseen kehään — — —

Professori Gelbin tutkimuskenttänä on luonnollinen elävä elämä eivätkä kamariteoriat. Tarkoituksella hän sanoi valitsevansa esimerkeiksi sellaisia yleisesti tunnettuja ja kuitenkin niin v ä h ä n todella tutkittuja ihmisen toimia ja kykyjä kuin ovat *leikki, kävely, kyky paikalliseen orientoitumi-*

(Jatk. siv. 62).

(Jatk. sivulta 51).

Spengler ei ole ensimmäinen, joka on puhunut värillisestä vallankumouksesta. Jo boksarikapina sekä Japanin sota havahduttivat Euroopan kansat huomaamaan keltaisen vaaran. Kukaan ei tiedä, minä hetkenä värillisten kansojen nousu on tapahtunut tosiasia. — Spengler on saksalainen ja näkee germaanisessa rodussa suojan mahdollista värillistä hyökkäystä vastaan. Myöskin Suomen kansan on joka hetki muistettava, että se on samalla tavoin etuvartija Venäjää, Aasiaa vastaan. Kansassamme on vielä äärettömät määrät käyttämätöntä energiaa ja elinvoimaa, joka hädän hetkellä hakee itselleen oikeat ilmenemismuodot. Suomen kansa on vielä nuori, sillä on tulevaisuutensa edessään. Sen tulevaisuuden suuruus riippuu yhtä paljon sen oman kansallistahdon voimasta kuin maailmanhistoriallisesta kehityksestä. *Eino Mikkola.*

VIIPURIN TAIDEVIIKKO

VIIPURILAISET KONSERTIT.

Viipurin musiikkielämän monipuolinen ja edustava esittäytyminen pääkaupungissamme oli varmaan yllätys monelle sellaisellekin, joka jo aikaisemmin on saanut tutustua sen muutamiin puoliin — varsinkin niitten säännöllisesti toistuvien vierailujen muodossa, joita Kamariorkesteri on tehnyt. Jokainen vilpitön kansallisen sivistyksen ystävä on sentähden iloinen, että mainittuina juhlapäivinä on erikoisen voimakkaasti saanut tuntea esittävän ja luovan musiikkitaiteemme korkean, laajaperäisen tason, sillä harvoinhan meille näin yhdellä kertaa suodaan niin paljon sellaista kuultavaa, joka on meitä erikoisen lähellä. Ohjelmistossa oli säveltäjistä huomattavin osa kotimaisten nimien hallussa — joukossa sellaisia nuorempia, jotka näyttivät, että heilläkin oli jotain sanomista jo tunnustettujen rinnalla.

Helsinkiläinen yleisö oli tällä kertaa lähtenyt liikkeelle ilahduttavan monilukuisena, osoittaen siten antavansa arvoa kaikille niille korkeille pyrkimyksille, joita mainittu viikko sisällytti ohjelmaansa. Kun varsin usein kuulee sanottavan, että nykypäivän suuri yleisö ei kaipaa eikä tarvitse taidemusiikkia, niin viitataan tyhjiin konserttisaleihin ja koetetaan kaikilla tavoin todistella, ettei musiikilla ole mitään tekemistä nykyisen mekanisoituneen ja kiihkeän poliittisen ajan pyörteissä. Voimakkaana vastalauseena tällaista yksipuolista, pessimististä kannanottoa vastaan oli mainittu viikko — ja useammasta kuin yllämainitusta syystä. Jokaisen, joka onnistui pääsemään joihinkin ihmismassojen täyttämiin tilaisuuksiin, täytyi täysin aistein havaita ja tuntea, että hän sai jotain uutta: uskoa ja voimaa tulevaisuuteen, mielen kevennystä, unohdusta — puhumattakaan puhtaasta taidenautinnosta. Moni ajatus, joka jokapäiväisessä elämässä on saattanut mennä samaa tietä kuin on tullutkin, vaikutti sävelten siiville kohotettuna kuin kirkastuen ja lujasti mieleen iskeytyen. — Toisaalta myös nuorten soittajien ja laulajien into oli kauniina todisteena siitä, että ulkonaiset puutteet ja vastukset eivät voi sammuttaa sitä tulta, joka perustuu jaloon ja aineellisen yläpuolella olevaan. —

Kaikkia niitä monia havaintoja, mitä Viipurin viikon musiikkitilaisuuksissa teki, on mahdoton tässä yhteydessä selostaa; täytyy tyytyä vain erikoisesti mieleen jääneisiin. Tällöin tulevat erityisesti kysymykseen ne monet kotimaiset uutuudet, joita esitettiin.

Jo ensimmäisessä tilaisuudessa — *Karjalan Laulun konsertissa* Johanneksen kirkossa — oli useita uutuuksia ja sovituksia, esiintyen ohjelmassa nimet Haapalainen, Tenkanen (Miss' on matkan pää?) Björklund (Rauhan maa). Valitettavasti en päässyt tätä tilaisuutta kuulemaan, mutta uskallan olettaa, että Väinö Haapalaisen tapainen monipuolinen ja lahjakas musiikkimies on ollut takeena ainakin muodollisen puolen mahdollisimman korkeasta tasosta. Solistina tässä tilaisuudessa oli Sulo Saarits.

Musiikkiopiston kamariorkesterin konsertti oli tietysti tapansa mukaan monessa suhteessa antoisa tilaisuus. Jo ohjelman valinta on ollut aina erikoisesti mielenkiintoa herättäyä — niinpä nytkin: klassillinen osasto, jossa esiintyvät nimet Torelli, Haydn, Locatelli ja Vivaldi, oli siinä suhteessa esimerkillinen. Erityisesti kiintyi huomio Haydnin pianokonserttiin; mainittua säveltäjäähän ei juuri näe tällaisten esitysten yhteydessä, mutta Viipurin viikon »sielulla», kapellimestari B. Sirobilla näyttää olevan ihmeellinen kyky nostattaa täyteen eloon jo ajan pölyttämiä teoksiakin. Tässä yhteydessä mainitsen vielä siitä jousiston meidän oloissamme ainutlaatuisesta tasaisuudesta ja ilmehikkyydestä, joka vaihtuvista olosuhteista huolimatta on aina ollut orkesterille ominaista. Solisteina avustivat pianisti Liisa Langi ja viulutaiteilijat Irma Salmela, Olavi Tilli ja Toivo Salovuori, joiden lahjakkuudesta jo aikaisemminkin on saatu vakuuttavia todisteita. Loppunumeroina kuultiin nykyaikaista musiikkia: Tochin »Kiinalainen huilu» (laulusolisti Marie Auvinen), Milhaudin sinfonia ja kotimaisena uutuutena Väinö Haapalaisen »Sarja kamariorkesterille». Kaksi ensinmainittua ovat kyllä jo tunnettuja »suuressa maailmassa», mutta onko niillä muutakin kuin ulkokuoren kiiltoa, sen on aika näyttävä. Viimeksimainittu teos osoittaa säveltäjämme yhä kehittyvän soittimien käsittelyssä; muodollinen ja sisällyksellinen puolihan on V. Haapalaisella aina ollut tunnustusta ansaitseva.

Viipurin Musiikinystävien Orkesterin sinfoniakonsertti oli mielestäni viikon onnistuneimpia tilaisuuksia. Jo täysin kotimainen ja osittain varsin tuttu ohjelma oli omiaan synnyttämään välittömän, kohottavan tunnelman. Madetojan sinfooninen runo »Kullervo», jota ei ole täällä kuultu pitkiin aikoihin, veti heti yleisön mukaansa. Tämän komean teoksen esityksen luulisi tyydyttäneen vähemmänkin musikaalista yleisöä, siksi voimakas ja vaikuttava sen tulkitseminen oli ja siksi kotoinen aihe sillä oli kuvattavana. Raition lyhyt, mutta hieno pianokonsertti sisältää niin paljon kauneusarvoja, että sen mielellään kuulisi useamminkin. Pianisti Arvi Valkonen solistina muotoili osansa erittäin tyylipuhtaasti ja varmasti; mutta eiköhän kohokohdissa hieman kipinöivämpi ote olisi ollut paikallaan. Alkuosaston päätti radiossa jo aikaisemmin kuultu Klamin »Kuvia maalaiselämästä», jonka ohjelmallinen luonne on oikeastaan ilman sanojakin kerrassaan selviö, kerrassaan mainio lisä huumoriköyhään musiikkikirjallisuuteemme. — Sibeliuksen »toinen» päätti ohjelman. Teoksen kuulee mielellään aina uudestaan, sillä kukin johtaja löytää siitä aina jotain uutta ja siten teos kiteytyy tietoisuudessa yhä selvemmäksi. — Kapellimestari Sirob johti koko konsertin uupumattomalla, sisäisellä hehkulla ja orkesteri kesti raskaan kuormituksen huomattavan suurella varmuudella — lukuunottamatta pieniä epätasaisuuksia puhaltimien puolella. — Kuten sanottu: erittäin virkistävä ilta — ja toistan vielä: puhtaasti kotimainen.

Seuraavana iltana esitettiin *Johanneksen kirkossa Honeggerin* sinfon. psalmi» *Kuningas David»*, jossa tahdotaan kuvata lyhyissä katkelmissa mainitun raamatullisen kuninkaan monivaiheista elämää nuoruudesta hautaan saakka. Ei voi kieltää etteikö teoksella olisi useita mielenkiintoa herättäviä puolia: tunnelmat vaihtuvat nopeasti tapahtumasta toiseen ja useissa niissä tavataan herkän maalaileva sävy. Tässä suhteessa esiintyi erityisesti orkesteri edukseen, tuskinpa koskaan aikaisemmin on esim. kirkon akustiikka tuntunut näin edulliselle. Ehkäpä osittain tähän seikkaan vaikutti myös yleisön ennennäkemätön lukuisuus. Mutta varmaan moni sittenkin oli odottanut jotain syvempää, vakavampaa; tuntui pikemmin siltä, kuin olisi katsellut jotain

loistavaa teatterinäytöstä, jossa on kyllä ulkonaista loisteliaisuutta jopa yksityiskohtiin sattuvasti osuttua eläytymistä, mutta jossa huomio enemmän kiintyi sittenkin teknillisten puolten taitavaan hallintaan ja — kaikella suurella kiitoksella — niiden taitavaan esitystapaan. Teoksen esittäminen olikin tosiaan oikea voimannäyte, jonka ansiokkuutta lisää vielä se seikka, että kuoro oli tilapäisesti kokoonpantu. Vokaalisesti on teos solisteille aika epäkiitollinen, mutta solistit — Marie Auvinen, Karin Englund ja Aili Kettunen (sopranot), Helvi Miettinen (altto), Emil Svartström (tenori) ja poikanen Yrjö Ojala (paimenpoika) — herättivät huomiota ennenkaikkea puhtaasti soivilla soolo-osillaan. Eino Hyyrynen lausui selvästi »esittelijä-osansa» ja noitana saneli Siiri Franssila-Tiainen tyydyttävästi. — Ennen mainittua esitystä soitettiin Widorin »Sinfonia sacra» uruille ja orkesterille. Venni Kuosma väritti teoksen hienolla aistilla, johon orkesteriosuus liittyi kiinteästi ja kokonaisuutta korostavasti.

Viipurin Lauluveikkojen konsertti lopetti arvokkaalla ja erittäin sopivalla tavalla vierailu-esitysten sarjan. Ohjelma oli mahdollisimman monipuolinen — 13 laulua yhtä monelta kotimaiselta säveltäjältä — joitten joukossa varsinkin nuoremmat viipurilaiset nimet olivat hyvin edustettuina. Huolimatta tällaisesta nimien »kirjavuudesta», täytynee jokaisen tunnustaa, että konsertti oli täysin kiinnostava ja yhtenäinen. Tulee vain ajatelleeksi, miksei myös muunlaatuisten konserttien ohjelmien kokoonpanossa voisi edellisenlaatuinen tapaus tulla kysymykseen. — Uutuuksia kuultiin ainakin kolme: Lauri Sarparannan »Poppelit», Lauri Saikkolan »Varjoleikki» ja Väinö Haapalaisen »Hullun häät». Kahdessa ensinmainitussa kiintyy huomio ennenkaikkea mehevään kuorosointiin, jälkimmäinen edusti taasen oivallisesti, teemallisesti hauskasti hupailevaa tyyliä. Felix Krohnin »Kuokkija» oli tunnetun kuoromiehen vankkaa käsialaa. — Viipurin Lauluveikot osottautuivat yllättävän taitavaksi kuoroksi, varsinkin mitä sisällön ilmentämiseen tulee. Luonnollisesti suurin ansio tästä lankeaa lehtori Th. Björklundille, sen tarmokkaalle, musikaaliselle johtajalle, jonka tapaista harvoin näkee. Sellaiset vaikeat laulut kuin Kuulan »Keinulla» ja Sibeliuksen »Tuonen lehto» olivat mielestäni hienovaraisessa tulkinnassaan herkintä ja mieleenpainuvinta, mitä yleensä sillä alalla kuulee. — Martti Turusen »Sota valosta» päätti erinomaisen sopivalla tavalla illan ja koko Viipurin viikon. Tämä mahtava laulu tempasi täydelleen kuulijat mukaansa ja kun viimeiset sanat: »Viekää raja ja vartiomaja kauas Karjalan metsiin ja meriin!» oli loppuunkajahtanut, yleisö puhkesi rajuihin suosionosoituksiin. Ehkäpä jälleen monen mieleen oli iskeytynyt yhä selvempi tietoisuus kansallisen musiikkikulttuurimme elävästä voimasta ja sen korkeasta, laajakantoisesta tehtävästä.

S. Heikinheimo.

VIIPURIN KAUPUNGINTEATTERIN VIERAILU.

Viipurin taideviikon ensimmäisille päiville antoivat erikoisen leimansa Viipurin Kaupunginteatterin vierailunäytännöt Suomen Kansallisteatterissa ja Ruotsalaisessa Teatterissa. — Kuten tunnettua, ovat Viipurin kaksi teatteria, Viipurin Näyttämö ja Viipurin Työväen Teatteri noin vuosi sitten yhtyneet Kaupunginteatteriksi. Uuden teatterin toiminta on alusta saakka ollut erinomaisen virkeätä ja tuloksekasta. Jo viime teatteripäivillä saattoi pääkaupunkilaisyleisö todeta tämän teatterin korkean esitystason, ja tämänkertainen vierailu oli omiaan yhä vahvistamaan hyvää käsitystä Viipurin Kaupunginteatterista. — Viipurin taideviikon aikaisten teatterin vierailunäytäntöjen lähimpänä tarkoituksena oli osoittaa pääkaupunkilaisyleisölle teatterin tämänhetkisen ohjelmiston laatu ja suunta sekä esitystaso. Juuri tätä silmällä pitäen oli teatterinjohtaja Arvi *Tuomi* valinnut ensimmäisen näytännön ohjelmaan otteita neljästä eri näytelmästä, joita on tänä näytäntökautena eniten esitetty Viipurin Kaupunginteatterissa. Suuresta yleisöstä ilta saattoi tuntua hajanaiselta, varsinkin niistä, jotka eivät aikaisemmin olleet tutustuneet esitettyihin näytelmiin, mutta illan kiintoisuutta ei missään tapauksessa käy kieltäminen.

Nähtävästi »viipurilaisen» tunnelman luomiseksi oli alkunäytökseksi valittu *Bergrothin* »Anu ja Mikko»-idyllin I näytös. Valinta tuntui jonkin verran oudolta, koska teatteri viime teatteripäivillä esitti saman katkelman, joten esitys oli suurelle osalle yleisöstä jo ennestään tuttu. Paras näyttelijäsuoritus oli Santeri *Karilon* Mikko. Hänen kannakselaismurteinen lausuntansa oli luontevaa ja koko esitystapansa miellyttävän vapaata. Elsa *Turakaisen* Amerikan Mar oli riemastuttava tyyppitutkielma, Tuovi *Hirvisuon* Anu herkkä ja joustava, Kerttu *Salmen* Vappo mainion lipevä.

Illan paras esitys oli Pierre *Rocherin* »Hotellihuoneen» IV kuvaelma, »Vanhat vanhemmat», lähinnä Paavo *Jänneksen* vaikuttavan ja herkästi muotoillun isä-tulkinnan ansiosta. Jenny *Hjelmman* äitinä lämminsävyinen ja sielukas, Reino *Säre* herra Guilbaut'na liikehdinnältään liian jyrkkiä vaihteluita käyttävä, mutta muutoin sattuva liikemies-luonnehdinnassaan.

Mackenzien »Leikistä pois»-näytelmän I näytöksen »viritys» oli Viipurin Kaupunginteatterin esityksessä huomattavasti valoisampi ja »terveempi» kuin Kansallisteatterin. Tämä aiheutti sen, että hermoherkkä tunnelma, joka ilmeisesti kannattaa Mackenzien näytelmää, jäi syntymättä. Ohjauksellisesti erinomaisen hieno tehokeino oli flyygelin asettaminen keskelle näyttämöä kaiken keskukseksi. — Näyttelijäsuorituksista kohosi yli muiden Paavo *Jänneksen* vanha Schindler. Hänessä oli teko-iloisen pinnan alla syvää, sisäistä lämpöä ja varmuutta. Kauttaaltaan erinomainen suoritus! Muista näyttelijäsuorituksista mainittavimmat Arvo *Lehesmaan* agentti, Kerttu *Salmen* Anna ja Aili *Hildenin* amerikatar.

Eino *Leinon* »Tuomas piispan» III näytöksen esitys oli hyvä todistus Leinon »pyhän draaman» elävyyden ja näyttämökelpoisuuden puolesta. On pidettävä sangen kiitettävänä asiana, että Viipurin Kaupunginteatteri pyrkii tuomaan esille muiden teattereitten kokonaan unohtamia, ja kuitenkin kirjalliselta arvoltaan meidän pätevimpiin näytelmiimme kuuluvia Leinon tuotteita. Erikoinen tunnustus on annettava Elsa *Turakaiselle*, joka Lyyli Tavastina, ylpeänä ja varmana hämäläispäällikön tyttärenä osoitti todeksi, että Leinon runokieli saattaa soida näyttämöllä vapaana ja ilmeikkäänä, ja että hänen henkilönsä voivat hyvän esittäjän ilmentäminä kohota välittömän tehoaviksi ja eläviksi sellaisissakin draaman kohdissa, joissa heidän draaman lukemisen perusteella olettaisi jäävän plastillisiksi ja dekoratiivisiksi kuviksi. Artturi *Laakso* ei onnistunut saamaan Tuomas piispaansa kyllin vakuuttavuutta, vaan jäi kuivan lausuilevaksi.

Toisena vierailupäivänään esitti Viipurin Kaupunginteatteri Hugo v. *Hofmannsthalin* »Suuren Maailmanteatterin». Tämä näytelmä, jonka Hofmannsthal on muovannut *Calderonin* vanhan mysteerion pohjalla, on koko rakennelmaltaan ja hengeltään vanhoja »autos»-näytelmiä muistuttava. Vertauskuvallisin henkilöin on siinä tuotu koko ihmiselämä, syntymisen ja kuoleman mysteerio ja maallisen vaelluksen erheet ja vaivat näyttämölle. Sielujen ikuinen kiertokulku vyöryy juhlallisissa kuvaelmissa katsojan silmien editse. »Suuren Maailmanteatterin» perusnäkemys on ehkä meille outo, mutta se on samalla ihmeellisen elävä ja syvä. Se on voimakasta julistusta materialismia vastaan ja samalla lohdullista ikuisuususkon julistusta kärsiville ihmisille. Se virittää katsojassaan välittömän hartauden ja kohottaa hänet arkipäivän yläpuolelle.

Viipurin Kaupunginteatterin esityksen oli ohjannut Amos *Anderson*, joka huolehti »Maailmanteatterin» ohjauksesta aikaisemmin myöskin täkäläisessä Ruotsalaisessa Teatterissa. Katsojan huomio kiintyi erikoisesti siihen vakavan hartaaseen sävyyn, johon ohjaaja oli saanut kokonaisuuden viritetyksi. Ryhmittelyt ja suuret joukkokohtaukset osoittivat sitäpaitsi ohjaajalla olevan erinomaisen valppaan teatterimiehen silmän. Näyttelijöistä on ensi sijalla mainittava Arvi *Tikkala* Kerjäläisenä. Hänen suorituksensa oli kauttaaltaan satuttamattoman ehyt ja tehokas. Erikoisesti välinäytöksessä oleva purkautumiskohtaus kohosi niin miimillisesti kuin lausunnallisestikin järkyttäväksi. Elsa *Turakainen* Arkkienkelinä oli lausunnallisesti erinomainen. Ada *Pääkkönen* ylpeänä Maailmana varmaotteinen ja rehevä. Aino-Inkeri *Notkolan* harraseleinen ja lämminsävyinen Viisaus oli myös kaunis suoritus. Muista huomattavimmat Aili *Hilden*

(Kauneus), Veikko *Linna* (Talonpoika), Simo *Osa* (Profeetta) ja Holger *Salin* (Kuolema). Säveltäjä Bengt *Carlsonin* johtama Ruotsalainen Oratoriokuoro suoritti kuoro-osuutensa oivallisesti John *Sundbergin* soittaessa urku-osat. Erkki *Siitosen* yksinkertainen goottilaiskaaristo vastasi hyvin draaman henkeä ja tyyliä.

Viipurin Kaupunginteatterin molemmat vierailuesitykset olivat hyvin antoisia pääkaupungin teatteriyleisölle. Ne osoittivat, että meidän maaseututeatterimme tekevät hiljaisuudessa vakavaa ja määrätietoista työtä. Meillä on syytä odottaa, että muutkin maaseutunäyttämömme uskaltautuvat seuraamaan viipurilaisten antamaa esimerkkiä ja saapuvat muulloinkin kuin teatteripäivien aikana näyttämään taitoaan ja hiljaisen teatteripalveluksensa parhaita hedelmiä pääkaupunkilaisyleisölle, joka saapuessaan runsaslukuisena viipurilaisten näytäntöihin osoitti antavansa täyden arvon ja kunnioituksen maaseututeattereittemme työlle.

O. Ruusuvuori.

KANSAN NÄYTTÄMÖ.

Nerojen koulu vaikuttaa varsin monimutkaisen risteyttämisen sekasortoiselta tulokselta. Tuon tragikomedian henkisenä synnyttäjänä on ollut puolalainen *Anatol Stern,* mutta isäksi voisi syystä epäillä milloin ranskalaista Pagnolia, milloin irlantilaista Shawta, milloin tshekkiläistä Langeria, milloin taas sitä kansainvälistä herralaumaa, joka ammentaa arveluttavat sukkeluutensa epäsiveellisten julkaisujen levittämistä ehkäisemään pyrkivän lain tarkoittamista painotuotteista — jotka kieltämättä joskus voivat olla huvittavia nekin. Näytelmästä helposti omaksuttavaan käsitykseen, että se etupäässä on rivo, lienee painavimpana syynä se karkea tapa, millä se meikäläiselle teatteriyleisölle tarjottiin. Ohjaaja *Eino Jurkka* oli asettanut tarpeettomia huutomerkkejä jo sellaisinaankin varsin rohkeiden lauseiden jälkeen — tästä vakuuttautui kuunnellessaan eräiden esiintyjien suorastaan sopimatonta tapaa tarjota katsomolle repliikkejään.

Yksityisistä osasuorituksista onnistunein oli *Toivo Ellenbergin* »professori», todellakin taidolla ja leppoisalla huumorilla tehty elävä luomus. Kiitoksella hyväksyttäköön myöskin *Eero Vepsälän* veistos vaatimattomasta vanhuksesta. *Hugo Hytönen* vaikutti osassaan hiukan välinpitämättömältä, sitä silti pilaamatta, kun taas rva *Rantalainen* esiintyi säädyttömästi. *Kyösti Erämaa* oli mitään merkillisempää sanomattoman miellyttävä, *Fritz-Hugo Backman* ja *Martta Kontula* reippaita ja luontevia.

On varsin luultava, että ne älykkäät, ivalliset ja ikuisesti inhimilliset ajatukset, jotka *Oscar Wilde* on sovittanut »vähäpätöisen naisen» ja hänen lähimpiensä saneltaviksi, vuosikymmeniä varemmin ihastuttivat, hämmästyttivät, naurattivat ja ehkä itkettivätkin teatteriyleisöä, mutta nykyisin kuultuina ne vaikuttavat kuluneilta, väljähtyneiltä. Tietenkin muutamat paradoksit, jotka lordi Illingworth sinkoilee, säilyttävät ikuisesti kirpeän mehunsa, mutta me emme niistä kuitenkaan enää jaksa täysin nauttia — tämän sukupolven aivoväsymys on monesti ja monin tavoin todistettu tosiasia. Valitettavasti.

Näytelmän oli johtajatar *Mia Backman* valinnut menneen kuun 8 p:nä olleen juhlailtansa ohjelmaksi esiintyen rva Arbuthnotin, petetyn »vähäpätöisen naisen» ja aviottoman lapsen äidin keskeisessä osassa. Juhlanäytännöstä rva Backmaniin kohdistuneine monenlaatuisine kunnianosoituksineen on aikanaan ollut selostus päivälehdissä, joten lienee tarpeetonta siihen tässä puuttua. Totesimme vain torstaina, helmikuun 22 p:nä, että juhlan jälkimainingit vielä silloinkin tuntuivat: yleisö puhkesi raikuviin suosionosoituksiin rva Arbuthnotin ilmestyessä Hunstantonin kartanon kirjastohuoneeseen. Eikä suinkaan syyttä, sillä se tapa millä rva Backman tulkitsi osansa, todisti vakuuttavasti miten todella suuri taiteilija hän näyttelijättärenä on: ei mitään tarpeettomia korueleitä, vaan kauneinta koruttomuutta, ei mitään helppohintaista tunteilua, vaan tosi tunnetta, ei mitään helposti paljastuvaa laskelmallisuutta, vaan persoonallista älyä. Oli todellakin nautinto seurata hänen osanhallintaansa.

Toisista esiintyjistä kohosivat vain Jalmari Rinne ja Anni Aitto tarvittavan korkealle tasolle. *Jalmari Rinne* saneli milloin ilkeät, milloin iskevät ajatelmansa ihailtavan tuoreesti, ja hänen lordi Illingworthinsa oli ulkonaisestikin onnistuneen ryhdikäs. *Anni Aitto* lady Caroline Pontefractina oli huvittava ja uskottava, kun taas *Kaarlo Saarnio* oli vain huvittava, sopeutumatta täysin näytelmän puitteisiin. *Fritz-Hugo Backman* oli reipas ja nuorekas kuten oli syytä ollakin, mutta hänen tapansa ilmentää — arvattavasti — huolettomuutta heiluttamalla herkeämättä päätään alkaa häiritä.

J. N.

»HELSINGIN KUULUISIN LIIKEMIES.»

Fennican pojat ovat osoittaneet kykynsä viedä suomalaista filmiä eteenpäin. — Tyhjänpäiväisestä aiheesta on syntynyt filmi, jota mielellään katselee.

Tällä kerralla ei ole halua puhua filmin vioista — niitä on —, mutta kokonaisvaikutus filmistä on ehdottomasti myönteinen. Tässä filmissä ei oikeastaan näytellä — jokainen näyttelijä on oma itsensä, siis luonnollinen. Kun suomalaiset näyttelijät eivät osaa filmissä näytellä sillä tavoin, että he *eläisivät* osasuorituksensa, on varmastikin parempi, ettei tule keinotekoista pingoittuneisuutta. Tämän näyttää »Helsingin kuuluisimman liikemiehen» ohjaaja oivaltaneen.

Muuten — filmiprofeetoillemme olisi terveellistä käydä katsomassa filmi ja syventyä ajattelemaan, eikö ole aika ryhtyä tukemaan kotimaista, omasta maaperästä kasvavaa filmiä, että alettaisiin vähitellen pelastua ulkomaisen rihkaman rappeuttavalta vaikutukselta. »Helsingin kuuluisin liikemies» menee varmasti teattereihin yli maan, vaikkakin se on Helsingissä sysätty syrjäkaupungille alkaissaan. — Ihmettelemme, *miksi* filmiä ei esitetä Kinopalatsissa tai Capitolissa. — Onko ehkä kysymyksessä keskenään kilpailevat liikenäkökohdat?

Y. K.

(Jatk sivulta 58).

seen ja *huumorintaju.* Monelle näiden esitelmien kuulijalle kävi ehkä kuin kuvatulle kävelijälle, joka äkkiä nähdessään ihanan näköalan pysähtyi kuin lumottuna. Mitä perspektiivejä ihmisen vain tilapäisesti ajan ja paikan »vangitsemaan» sieluun aukaisikaan kuvaus siitä, miten ihminen leikkiessä rakentaa itselleen toisen, tästä nykyisestä riippumattoman maailman, miten hänessä kävelymatkalla kehittyy elävä ja harras mielenkiinto kaikenlaisia esineitä kohtaan, jotka oikeastaan eivät häntä ollenkaan »liikuta», kuinka objektiivinen paikallinen (ja ajallinen) orientoituminen on hänelle mahdollista ja kuinka hän »hymyillen» voi kohota jokapäiväisen todellisuuden näennäisen vakavuuden yläpuolelle! Tämä kaikki on yksinkertaisimmissakin muodoissaan mahdollista vain ihmiselle. Eläin voi oppia komplisoituja taitoja, joiden *ulkonainen* suoritus muistuttaa ihmisen toimintaa — mutta edellä esitettyyn siltä puuttuvat *sisäiset* edellytykset, mitkä alunperin ilmenevät siinä, että ihminen kykenee paitsi ääntelemällä tuomaan ilmi kunkin hetkiset tarpeensa (mihin eläinkin kykenee), myös vapaasti ajatuksia ilmaisevassa puheessa kohoamaan kunkinhetkisen ruumiillisen tilansa yläpuolelle ja siten toimimaan luoden.

Olemme prof. Gelbille kiitollisia syvästä näkemyksestä ihmisen perusolemukseen, jonka hänen tutkimustensa monipuoliset ja luotettavat tulokset meille aukaisivat. Ja vielä kerran toistamme: Todella omaksutut perusteelliset tiedot eivät milloinkaan ole ihmiselle turhaa painolastia, vaan päinvastoin auttavat häntä synteettiseen tieteelliseen työhön ja ovat henkisen riemun lähteitä.

Paul Hoge.

2-TERÄINEN MIEKKA

AIKAMME NAINEN — VIELÄKIN.

V. Väliaste, joka Pohjatuulessa aikaisemmin puhui nykyhetken naisesta, on käsittääkseni paljossa iskenyt oikeaan, mutta hän ei ole huomannut, että hänen kuvaamansa nainen *parhaillaan muuttuu uudeksi.*

Kiihkeä rehellisyyden halu on mielestäni se, mikä on tehnyt naisesta sellaisen kuin hän osittain vielä on. Se on saattanut hänet »tupakoimaan, maalaamaan ja flirttailemaan». Hän tahtoo olla ulkonaisesti sitä, mitä hän on sisäisestikin: räikeä, loukkaava ja kapinallinen. Kaikki entinen on kaatunut. — Hän ei löydä apua mistään. Tuet ovat liian heikkoja. Kukaan ei kykene neuvomaan. Kaikkialla on vain ulkokullattuja oppilauseita, jotka ovat opittuja, ei omaksuttuja. Kun nuoret tytöt näkivät tämän, kasvoi heidän vastustushalunsa kiihkoksi, mikä sokaisi heidän silmänsä, niin etteivät he nähneet *mitään* hyvää entisessä moraalissa. Murskaksi kaikki vanha, se on valhetta! Olkaamme reilusti sitä, mitä sisimpämme kulloinkin vaatii ja — sietää! Mies — saimmeko häneltä tyydyttävän vastauksen hapuileviin suuriin kysymyksiimme? Eikö vastaus tullut aina *mieheltä*, kun sen olisi pitänyt tulla *ihmiseltä?* Omaa kylvöämme. Jälleen isku vasten kasvoja, ja lohduttomuuden tunne oli painaa meidät maahan.

Me halusimme koko ajan päästä materialistisesta elämänkatsomuksesta. Me tunsimme joka hetki sen onttouden.

Me emme halunneet sanoa rakkaudeksi sitä, mikä ei sitä ollut. Me sanoimme asiat oikeilla nimillään. Ja rakkaus ei mielestämme ollut pieni jumala, jonka ympärillä vietettiin animaalisia juhlia. Rakkaus oli jotakin muuta —.

Minä luulen, että meihin ovat kärsimykset, syrjäpolut ja tuska kasvattaneet voimaa ja taisteluhalua, joista kehittyy oikea »aikamme nainen». Se nainen, jonka hyveet eivät ole hänen suurimpia paheitaan, vaan jotka ovat positiivisia, omakohtaisia, vaikeasti saavutettuja ominaisuuksia, ominaisuuksia, joihin *hänen* tyttärensä voivat uskoa.

Me tajuamme nyt, että meidän on turha etsiä apua ulkoa päin. Sen täytyy tulla meistä itsestämme. Me keräämme voimia, me teemme miehestä *toverin* ja *ystävän* ja lapsistamme onnellisempia kuin itse olemme olleet. Me alamme nähdä asiat oikeassa valaistuksessa. Silmämme ovat muuttuneet vaativiksi, kätemme sotaisiksi ja samalla — hellemmiksi kuin koskaan! Meille on selvinnyt käsite: *edesvastuu.* Tiedämme, ettemme siitä ole milloinkaan vapaita. Uusi nainen on vakava, voimakas ja selväajatuksinen. Yhteiskunta, kansa ja isänmaa ovat paljon lähempänä häntä kuin entistä naista. Hän ymmärtää *kodin* arvon — sillä hän on itse ollut tavallaan koditon. Hän tuntee miehen. Hän tuntee itsensä. Hän ei enää ole itsekäs, pieni, alistuva ja hyväksyvä. Hän on oppinut *vaatimaan itseltään*, vaikka hänelle ei milloinkaan ulkoapäin ole asetettu mitään vaatimuksia. Hän muodostaa elämänsä omien sisäisten lakiensa mukaiseksi, ja ne lait ovat ankarat. Hän kulkee rohkein ja määrätietoisin askelin uutta tietä.

R. V.

*

»UUSI MORAALI».

Tuntuu aina vähän nololta joutua seuraan, missä miehet keskustelevat siitä, mitä *naisen* sopii tehdä ja mitä ei, mitä *naiselta* täytyy vaatia, millaiseksi *naisen* täytyy muuttua j.n.e. Sillä ei vaistoni eikä järkeni voi myöntää sellaista keskustelutapaa järjelliseksi ja asialliseksi eikä edes sopivaksi. Sehän sisältää jo sinänsä loukkauksen koko naissukupuolta kohtaan.

Tuhkatiheään näkee kuitenkin lehdissäkin kirjoituksia, joissa käsitellään naista tällaisena muusta yhteiskunnasta erillisenä holhottavana massana, josta sopii keskustella suunnilleen niinkuin lastenkasvatuksesta tai siipikarjanhoidosta. Tyypillisen kyhäyksen tätä lajia — epäilemättä erittäin hyvässä tarkoituksessa laaditun — nimeltä »Aikamme nainen» sisälsi »Pohjatuuli» n:o 2.

Jos kerran ei katsota aikamme tärkeistä kysymyksistä voitavan kirjoittaa otsakkeella »Aikamme ihminen», miten sitten voidaan vaatia holhouksenalaista sukupuolta luomaan Uusi Mies? —

Ei kai muuten tuo isolla kirjaimella alettu »Äiti» sana sisällä ajatusta: »Naisen ainoa oikea paikka on koti.» Siltä varalta tekee mieli huomauttaa, että vaikka maailma on aina ollut tiettävästi täynnä uhrautuvaisia ja suurenmoisia Äitejä ja kodin naisia — tulos on: vain ihmiskunta nykyisessä hädänalaisessa tilassaan!

Miten ihmeessä V. Väliaste muuten on voinut saada koko vanhemmasta sukupolvesta sen kauhean käsityksen, jonka hän kirjoituksessaan tuo julki? Vain mätää ja moskaa. Olen tavannut tuossa vanhassa polvessa hyvin paljon vanhaa rehellistä kristillistä siveellisyyttä ja myöskin — luullakseni vain meitä edelliselle sukupolvelle, ei enää meille, mahdollista — juuretonta siveellisyyttä. Olen kyllä todennut tuon saman sukupolven henkisen hataruuden, jonka johdosta se ei voi meitä sisäisessä kehityksessämme paljoakaan auttaa, mutta tuota ääretöntä siveellistä mädännäisyyttä ei ole sattunut tielleni.

»Rakkaus on kärsimystä, kieltäytymistä omasta itsestään ja mielihaluistaan», kirjoittaa V. Väliaste. Eikö tosiaankaan muuta? Eikö mitään positiivista? Esimerkiksi valoa ja voimaa, joka voi luoda uutta omaan ja toisen elämään.

»Elämän voimanlähde on kieltäymys.» — Heikko lähde. Suurimman voiman elämäänsä kai ihminen voi saada uskonnosta. Uskonto on hyvin paljon muuta kuin kieltäytymistä.

V. Väliaste vaatii ihmisiä riippumaan ristillä totuuden puolesta. Voiko hän sanoa, mikä on se suuri totuus, jonka puolesta pitäisi riippua? Eiköhän ensimmäinen tehtävämme olisi yhdessä — ihmisinä — koettaa tyynesti, asiallisesti ja sitkeästi etsiä tuota totuutta eikä vaipua tunteilemaan siitä, ennenkuin se on löytynyt?

Materialismiin ei ihmiskuntaa alunperin ole vienyt mikään tunne eikä moraalittomuus, vaan intellektuaalinen ajattelu. Materialismi on alkujaan tieteellinen maailmankatsomus. Eikä liioin tunne eikä moraali ole voinut tähän maailmankatsomukseen joutumista estää. Ajattelu tai jokin sitä korkeampi sieluntoiminta on todennäköisesti ainoa, mikä voi meidät siitä johdattaa entistä korkeampaan henkiseen maailmankatsomukseen. Ja vasta kun se saavutetaan, voi syntyä uusi moraali, joka ei enää ole onttoa paatosta.

A. R.

*

R a k a s t a v a t k o n y k y a j a n i h m i s e t t a i d e t t a ? — Tavallisestihan väitetään päinvastoin, tai ainakin selitetään, että vain harvat y m m ä r t ä v ä t taidetta. Ilmeisesti asia niin on, että harvat ymmärtävät, mutta useat rakastavat. Rakastaminen on tunnekysymys, mutta ymmärtäminen on yhteydessä järjen kanssa. Sitä vain eivät ymmärtävät tiedä, että järjen juoksukin on tunteesta riippuvainen, vasta tunnekosketuksen kautta syntynyt intuitio kirkastaa järjen, kehittää älyllisyyttämme korkeammalle ja korkeammalle. Koska taide kykenee herättämään ihmisen korkeimmat voimat, syvyyksiin näkevät intuitiiviset kyvyt, on sillä suunnaton tehtävä tulevaisuuden kasvatusmuotona. Tämän päivän ihmiset eivät vain vielä ymmärrä taiteen valtavaa merkitystä joukkojen kasvattajana.

Valmistautuminen taiteilijaksi vaatii vuosien epätoivoista ponnistamista, mutta valtio ei halua täyttää näissä asioissa velvollisuuttaan. Ja ihmeellistä — vaikka taiteilijat elävät omanonnensa nojassa, köyhyydessä, vailla tunnustusta työlleen, lähtee heistä kuitenkin se elävä liekki, jota kohti kaikki kurkoittuvat. Erittäinkin kansa, jonka tunneolemus on ehjä ja puhdas, vaistoaa taiteen arvon, ei nousukkaiden tavalla, vaan nauttien ja eläen kokemansa kauneuden kosketuksesta. On vain niin, että taide on nykyhetkellä kansasta eristettynä, sillä vain harvoilla on varaa päästä siitä nauttimaan, päästä taiteen makua ja tunneolemusta kehittävän vaikutuksen kasvatettavaksi. Siksi taide olisi kansanomaistutettava, vietävä kansan keskelle, luotava uusi, kansallinen taide erilaisissa ilmenemismuodoissaan.

Voitanee kysyä, miksi valtio ei ryhdy milloinkaan toimenpiteisiin taiteen viemiseksi kansalle? Miksi valtio ei järjestä vapaita, mutta silti täysipainoisia teatterinäytäntöjä, musiikkitilaisuuksia tai taidenäyttelyitä, joissa yleisölle esitettäisiin taiteen syntyä ja olemusta, taiteen kasvattavaa merkitystä? Eikö valtiolla ole varaa pitää esim. yhtä ainoata konserttisalia, jossa esiintyjäin ei tarvitsisi maksaa suunnatonta vuokraa? Helsingissä on tyhjiä rakennuksia — homeisia virastoja, jotka voitaisiin sijoittaa ehkä kymmenestä talosta yhteen taloon, on nousukasmaan symbooli — eduskuntalato, mutta ei ole vapaata esiintymispaikkaa taiteilijoille.

Varmaan nämä ajatukset tuomitaan monella taholla järjettömiksi. Tässä maassa pelätään niin suunnattomasti kaikkia alotteita, pelätään luovaa työtä siinä määrin, että koetetaan keinotekoisesti niin pitkälle kuin suinkin tukehduttaa kehityksen lakeja.

*

Mainosrummun jylinällä nykyaikainen kustantaja nostaa kenet hän tahtoo, tuhoaa kenet hän tahtoo. Parhaat todistuskappaleet olisivat tietysti nimet, mutta tänä tunnonsairaiden tulenarkana aikana ei kestä mainita nimiä, niin monia esimerkkejä kuin voitaisiinkin löytää meidänkin kirjailijoittemme keskuudesta. Niin kauan kuin kustantajat käsittävät työnsä niin matalasti, että näkevät välttämättömyydeksi pitää käytettävinään ostettuja diletantteja, jotka soluttavat itsensä komiteoihin ja lautakuntiin, missä harjoitetaan tekopyhää kaupankäyntiä, niin kauan pysyy kirjallisuutemme niissä lapsenkengissä, siinä arkamielisyyden ja epärehellisyyden tilassa, missä se on. Nykyajan kirjailija, nykyajan arvostelija ajattelee kirjoittaessaan aina vain kustantajaa, alati laskee, miten miellyttäisi kustantajaa, miten osaisi kirjoittaa kirjan, jonka kustantaja uskoo miellyttävän yleisöä. Näin vajotetaan kirjallisuus aste asteelta yhä alemmas, tapetaan yleisöstä vaisto tajuta, mikä on jotakin, mikä ei ole mitään.

Erikoisen raskas on kustantajain vastuu siitä syystä, että he voivat olla, varsinkin nuorten kirjailijoiden ollessa kysymyksessä, suorastaan heidän kohtaloittensa määrääjiä. Mielestämme tuhoisampaa kuin väärä painaminen, on väärä eteenpäin vieminen. Tällä toiminnalla tapetaan nuoresta aloittelijasta luova voima. Ostamalla hänen sielunsa viekkaasti rahan välikappaleeksi pakoitetaan hänet kirjoittamaan kustantajan sanelemien ohjeiden mukaan, kunnes joudutaan tulokseen, että nuoresta ihmisestä on taiteilija, runoilija tukehdutettu, tajunnan pohjalla tietysti tunnustamaton katkeruus murhatyön tekijää kohtaan. Tulokset näkyvät tavallisesti vasta pitkien aikojen kuluttua ja nämä sanattoman ystävyyssopimuksen tehneet herrat ovat vielä sittenkin toisilleen kohteliaita. — Sellaista on maailmanmeno. — Joutuu ihmettelemään joskus, minkä puolesta on taisteltava silloin, kun uutta aiotaan luoda, mikä silloin on tärkeintä.

*

Meille on alkanut saapua kirjeitä. Pohjalle sortuneita taiteilijoita, paljastuksia intriigeistä, katkeruutta, tuskaisaa avunhuutoa, että Pohjatuuli syöksyisi heidän puolestaan tappelutantereelle. — Olemme ajatelleet näitä asioita paljon. Kiitämme kirjeiden lähettäjiä ja lupaamme, että sopivan ajankohdan tullen julkaisemme niistä otteita, ainakin käytämme niiden paljastamia tietoja omantuntomme mukaan taisteluaseenamme. — Me tiedämme kaikki, että maa on täynnä mätää, kansa näännyksissä, odottaen ihmeiden tapahtumista. Ihmeet tapahtuvat aikanaan, voimat kasvavat syvyydessä!

*

Eräs maisteri on lähettänyt meille kirjoituksen »Kuoleeko kirja?», mutta ei halua nimeään julkaistavaksi. — Koska tahtoisimme päästä kokonaan nimimerkkien käyttämisestä ja koska lisäksi mainittu kirjoitus hyvistä ajatuksistaan huolimatta on huolimattomasti kirjoitettu, katsomme viisaimmaksi esittää muutamalla sanalla kirjoituksen sisällön ja sanoa muutamalla sanalla mielipiteemme. — Kirjoituksen sisältö on lyhyesti se, että kirjat ovat liian kalliita, niiden hinnan pitäisi pudota ainakin 50 %. — Aivan oikein ja enemmänkin kuin oikein.

Asian tehostamiseksi tuomme esille eräitä ajatuksia ja laskelmia kustantajien ja kirjakauppiaiden tuumittavaksi. Kirjailija, joka kirjan kirjoittaa, saa meillä parhaassa tapauksessa 10—15 % kirjan hinnasta, kirjakauppias saa 30—40 %, loput 45—50 % saa kustantaja. — Kirjailijalla on tavallisesti yhdet heilimöivät housut, ehkä yksi ateria päivässä ja joku lintuhäkki, missä hän elää suojassa »sietämättömiltä ihmisiltä». Kustantajalla ja kirjakauppiaalla on tietysti monet housut, monta ateriaa päivässä eri muodoissa tarjoiltuna ja suuret »lukaalit» asuttavina. Mutta sitten onkin kirjakauppiaiden ja kustantajain aamusta iltaan oltava tekemisissä »sietämättömien ihmisten» kanssa ja yöt laskettava voittojaan tai häviöitään. — Luonnollisesti ei mielestämme ainakaan kirjailijoilla ole katkeruuteen syytä.

Esitämme kuitenkin erään suunnitelman. — Jos ajattelisimme, että kirjakauppias vähentäisi 20 %, kustantaja 25 % ja kirjan kirjoittaja 5 % jokaisen myydyn kappaleen hinnasta, putoaisi kirjan hinta 50 %. — Seurauksena täytyisi tietysti olla, että kirjain menekin pitäisi kasvaa puolella, kirjain tekijäin ja myyjäin tehon parantua puolella, kaikkien pyörien alkaa pyöriä puolta nopeammin, ettei tulisi työtöntä väkeä. — Eikö tämä olisi mahdollista? Olemme tottuneet kuulemaan, että kustantajien ja kauppiaiden henkilökunta niinkuin yleensä kaikki toisen palveluksessa olevat ihmiset ovat laiskoja ja silmänpalvelijoita, kokonaan epäluotettavia. — Mielestämme alkaa olla käsillä yhdestoista hetki, että herrat työnantajat rupeaisivat vaivaamaan päätään, miten heidän työntekijäinsä alkaisivat reagoida sillä tavoin, että heistä tulisi kunnollisia ja että he voisivat rakastaa työnantajiaan eivätkä hautoisi katkeroituneina heidän murhaamistaan.

*

Eräs edistysmieliseksi itsensä ilmoittava, mutta ilmeisesti hyvin ajatteleva nuori nainen kirjoittaa vähän loukkaantuneesti, ettei kansa ole vain vaistoihmisiä, että kansa osaa ajatella syvällisemmin kuin tavallisesti sivistyneiden ihmisten keskuudessa tunnustetaan. — Kirjoittaja on ilmeisesti väärinkäsittänyt Pohjatuulen tarkoituksen. Pohjatuuli ei käsittele ihmisiä ryhminä »työväki», »kansa», »sivistyneistö», vaikka onkin pakoitettu käyttämään noita sanoja puhuessaan eri olosuhteissa elävistä ihmisistä. Mutta ehkä olikin tällä kerralla niin, että kirjoittajaan oli reagoinut niin voimakkaasti siitä syystä, että kirjoitus oli sattunut hänen vaisto-olemukseensa? — Pohjatuuli tahtoo, että se saisi ihmiset reagoimaan, loukkaantumaan,

Helsinki 1934. K. F. Puromiehen Kirjapaino O.-Y.

vihastumaan tai ihastumaan, lukemaan ja antamaan anteeksi ja odottamaan uutta.

Mitä tulee n.s. vaisto- ja tietoisuusihmisiin, on sanottava, että molempia on sekä oppineissa että oppimattomissa. Vaistoihmiset ovat tiedottomia omista reaktioistaan, he murisevat murisevalle, nauravat nauravalle, rakastavat heitä rakastavia . . . Näin ovat useimmat ihmiset automaatteja, voimakkaammat määräävät heikompien reaktioiden virrat. Tästä asiasta täytyy puhua paljon ja monessa muodossa Pohjatuulessa ennen kuin sitä aletaan tajuta, sillä niin vähän ja hämärästi näistä asioista puhutaan kirjallisuudessa. Tutkitaan kyllä muita vähemmän tietoisesti tajuttuja »syyllisyyden ja syyttömyyden» lakeja, mutta ei käsitetä, miten ja mistä ja millä tavoin olemme vastuunalaisia lähimmäisiämme kohtaan. Vanhemmat, opettajat, kaikkinaiset kasvattajat lannistavat ja kuolettavat lapsista kasvun mahdollisuudet, saattaen heidät usein katkeriksi ja epätoivoisiksi painamalla, lyömällä, murskaamalla silloin, kun pitäisi nostaa. He itse ovat kokeneet saman tuhoavan kulun, heistä on tehty passiivista massaa, pakoitettu määrättyjen rajojen sisään ja he kostavat itsetiedottomasti seuraajille säilyttääkseen rauhansa ja hyvinvointinsa.

Koko maailman kirjallisuus on täynnä luokittelua lahjakkaat ja lahjattomat, hyvät ja pahat, kierot ja rehelliset, kehityskykyiset ja aivan mahdottomat. Eikö ole niin, että tuota luokittelua pidetään yllä keinotekoisesti, vastoin luonnonlakeja? Eikö kaikkien sielullinen »perusolemus» ole sama, eikö kaikkien aivomolekyylit voida saada pyörimään, kun vain opitaan hallitsemaan voimia, mitkä niitä pyörittävät? Vaistoihmiset ovat juuri sellaisia, että he hyökkäävät heti heistä poikkeavan kimppuun, kuvittelevat sellaisesta kaikkia kauheuksia, näkevät vaaralliseksi ilmestykseksi, joka on tehtävä vaarattomaksi. Näin jatkuu katkeruus ja tappelun nujakka makupalojen anastamisessa, siirtyen yksilöistä joukkoihin, alati laajemmalle ja laajemmalle. — On suuri voitto ihmiselle, jos hän voittaa jotakin lähimmäistään kohtaan tuntemansa a n t i p a t i a n ja kykenee lähestymään häntä ihmisenä. Sinä hetkenä suomukset putoavat hänen silmistään ja hän näkeekin edessään uuden ihmisen, uudet kasvot. Mistä johtui tuo äkillisen muuttumisen ihme . . ? — Siitä yksinkertaisesta syystä, että saadessaan lämpöä ihmisen sielullinen olemus r e a g o i toisella tapaa. — Mikä on sitten ihmisen perusolemus, perusluonne? Onko se muuttumaton tai onko sitä lainkaan olemassa? — Kirjanoppineet sen tietänevät.

*

N y k y a j a n a r v o s t e l i j a t, niin tässäkin lehdessä, vain a r v o s t e l e v a t samojen nuottien mukaan opittuun tapaan, laatien arvosteltavasta teoksesta tai arvosteltavasta teatteriesityksestä eräänlaisen myönteiseen tai kielteiseen suuntaan käyvän luettelon, joka tavallisesti tuo erikoisen selvästi ilmi, mihin suuntaan he kuvittelevat etujensa vaativan itsensä puhuvan. Yksi on kulttuuriliberalisti, koska hän on sidottu Helsingin Sanomiin, toinen on kiihkoisänmaallinen, koska hän on sidottu Ajan Suuntaan, kolmas on vakava vakaumuksen mies, koska sitä vaatii Uusi Suomi j.n.e. — Tulos on, että kaikki ovat yhtä persoonattomia. Yksikään ei uskalla antaa itsensä olla rehellisen ja tunkea ajatuksensa teoksen ytimeen löytääkseen sieltä vähäiset kultajyvät ja sanoakseen raskaasti siitä, mikä on katinkultaa. — Kulttuuriliberalisti tietysti sanoo, että toinen on eri mieltä siitä, mikä on oikeaa, mikä katinkultaa. — Ovatko todella ihmiset asioista eri mieltä? Eivätkö he tiedä jossakin sisimmässään, mikä on oikein? — Ihmeellinen tämä maailma. Ihmisten pitää olla pienipiirteisiä, kiduttaa itseään vuodesta vuoteen itsepäisyydellään, pettää itseään loputtomasti eikä uskaltaa astua voiman ja terveyden tielle.

*

T a j u a a k o K a n s a n N ä y t t ä m ö e t s i k k o a i k a a n s a ? — Teatteri elää murrosvaiheessa valitako kansallinen suunta vai jatkaako välillä huojuvana marxilaiskommunistisen hengen saastutuksessa. Ajanhetki huutaa kansallisen työväenteatterin uudestisyntymistä. Teatterin, joka tajuaa vastuunalaisuutensa työväen yksilöllisen ihmisarvon tietoisuuteen herättäjänä. Teatterin, joka tajuaa omalle osalleen lankeavan esitaistelijatehtävänsä uuden draaman luomisessa. Kansan Näyttämön ohjelmavalinta ei osoita nykyisellään sitä. Ellei suunta muutu on teatterin osa oleva: kuolema, näyttelijäkunnan leivättömyys, suuren joukon oivallista näyttelijäainesta ajautuminen haaksirikkoon. — Vielä kerran: Tajuaako Kansan Näyttämön johto etsikkoaikaansa?

*

Tulenkantajat vaiko Pohjatuuli? — Tulenkantajat sanovat, että heillä on hyvin toimitettu lehti ja että Pohjatuulen toimittajat ovat huonoja, vähän päästään pehmentyneitä. Mitäpä puhua tulenkantajain päästä — sopii vain kysyä, mikä on heidän mielestään hyvin toimitettua ? Sitäkö ehkä, että Tulenkantajat on m ä ä r ä t i e t o i s e s t i kansallisen Suomen tuhoamiseen tähtäävä propagandalehti? — Pohjatuuli on vielä tällä kerralla »köyhän todistus», mutta sen sivuilla hehkuu salattu voima, joka panee tulenkantajat vapisemaan. Mikä on tämä voima?

*

Pohjatuulen ympärillä käy sota kahdella eri tavalla ajattelevain ihmisten kesken. — Materialistit sanovat, että Pohjatuuli kaatuu, mutta he kuiskaavat sen arasti, kasvoillaan hiukan kateellinen, häpeilevä ilme. Ja niiden tukeva joukko, joiden sielut leimuavat, joilla ei ole muuta valinnan varaa, kuin pakko totella tunteensa pyhää ääntä, alati vahvistuu ja kasvaa. Pohjatuulta syytetään politiikasta, vaikka siitä ei löydetä riviäkään politiikkaa. Pohjatuuli tahtoo tehdä vain heti alkaissaan tiet selviksi, saada rajat auki, ihmisistä hävitetyksi kaaoksen, hajoitetuksi sumun. — On parempi, tuhannesti parempi, että Poh atuuli on raskas kuin keveä. Kaikki raskas on ihanaa silloin, kun keveyden paino käy näännyttäväksi. Pohjatuulen sivuilla yhtyy tieto ja usko, jotka murskaavat pelon. Silloin häipyy kaikki hätäily, sijalle kohoaa rauhallinen luottamus, että henki tuntee omansa ja rientää omiensa luokse rakentamaan, ei hajoittamaan. Pohjatuuli on muokannut pohjaa ja on ehtinyt todistaa erikoisuutensa. Nyt se kutsuu riveihinsä uuden taiteen rakentajia.

*

Kaikille kirjeiden ja avustusten lähettäjille sanomme, että mitään emme pane hukkaan, vaan kokoamme Pohjatuulen arkistoon ja julkaisemme, milloin kullekin sopiva ajankohta tulee, jos kirjoitus sisältää myönteisessä mielessä jotakin omintakeista ja uutta. Meidän on mahdoton vastata kirjeisiin emmekä myöskään mielellämme palauta lähetettyjä kirjoituksia — varsinkaan ellei lähettäjä ole sen rikkaampi kuin Pohjatuulen toimitus, jolla ei ole varaa tuhlata postimerkkeihin.

*

TOIMITUKSELLE TULLUTTA KIRJALLISUUTTA:

Herbert N. Casson: Luovat ajattelijat (WSOY); Bruce Lockhart: Britanniaa edustamassa (WSOY); K. S. Laurila: Työtä ja taistoa (Otava); Giovanni Papini: Gog (WSOY); Oswald Spengler: Ratkaisun vuosia (Otava); V. Tarkiainen; Suomalaisen kirjallisuuden historia (Otava). —

Kansan Kuvalehti, Kotiliesi, Nuori Voima, Suomen Kuvalehti, Oma Koti, Novellisto, Ylioppilaslehti, Kirjallisuuslehti, Tulenkantajat, Suomalainen Suomi, Aitosuomalainen, Lakeuden suunta, Karjalan suunta, Kajaani, Uusimaa, Pieksämäki, Pohjanmaan pienviljelijä, Suomen Nainen, Viikkosanomat, Sosiaalinen aikakauskirja, Pohjois-Savo.

*

Niitä Pohjatuulen tilaajia, jotka syystä tai toisesta eivät ole saaneet lehteä, pyydetään asiasta ilmoittamaan heti lehden toimistoon. Tällöin olisi mainittava myöskin asiamiehen nimi.

Hinta 4 mk.

HELSINKI 1934 . K. F. PUROMIEHEN KIRJAPAINO O.-Y.